

የእይታና የትዕና ጥበባት

የተማሪ መጽሐፍ

2ኛ ክፍል

የደቡብ ብሔሮች ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ክልል መንግስት ትምህርት ቢሮ

የእይታና የትውና ጥበባት

የተማሪ መጽሐፍ

2ኛ ክፍል

አዘጋጅቶ፡- አምዶም ገ/ዮሃንስ

ርብቃ ፀጋዬ

ጉማይዴ ጉልክ

ታምራት አብርሃም

አርታኢ፡-

ምንያህል በቀለ

ሰዓሊ፡- አምዶም ገ/ዮሃንስ

ኖታ ቀራጭ፡- ርብቃ ፀጋ

የጥራት ተቆጣጣሪ(ፓናሊስት)፡- ተክለማርያም ጥላሁን

- ተዋበ ታደሰ

አጽዳቂዎች(ሻሊዴተር)፡-ተስፋዬ እሸቱ

ሲዳሞ ሳለሰ

ቅድስት ደፋር

ዋንቱሳ ጎንሳ

ይመኙሻል ዩሱፍ

ሀብታሙ ጳውሎስ

ይህንን መጽሐፍ በጥንቃቄ በመያዝ ተጠቀምበት/ሚበት

ይህ መጽሐፍ የትምህርት ቤትህ/ሽ ንብረት ነው።
ጉዳት እንደደርሰበት ጠብቅ/ጠብቁ።

ይህን መጽሐፍ በጥንቃቄ ለመያዝ ቀጥሎ ያሉትን መመሪያዎች ተጠቀም/ሚ።

1. መጽሐፉን በጋዜጣ፣ በፕላስቲክ ወይም በተገኘው ወረቀት ሸፍን/ኚ።
2. መጽሐፉን ሁሌጊዜ ደረቅ እና ንፁህ በሆነ ቦታ አስቀምጥ/ጪ።
3. መጽሐፉን ሁሌጊዜ በንፁህ እጅ ያዝ/ገር።
4. በመጽሐፉ ላይ ምንም አይነት ፅሁፍ አትጻፍ/ፈ።
5. የምትፈልገውን/ጊውን ቦታ በመክፈት ካርድ ወይም ብጣሽ ወረቀት እንደምልክት በማስቀመጥ ተጠቀም/ሚ።
6. አንድም ገፅ ወይም አንድም ስዕል ከውስጡ ለመቅደድ አትሞክር/ሪ።
7. የተቀደደ ገፅ ካላ በማስተሽ ወይም በፕላስቲክ አያይዝ/ገር።
8. በመንገድ ላይም መጽሐፉ በማይጎዳ ሁኔታ ያዝ/ገር።
9. መጽሐፉን ለሌላ ሰው ስታውስ/ሺ በጥንቃቄ ይሁን።
10. በአዲስ መጽሐፍ የመጀመሪያ ጊዜ ስትጠቀም/ሚ፣ መጽሐፉን በጀርባ በማስቀመጥ በአንድ ጊዜ ጥቂት ገጾችን ብቻ ገልብጥ/ጪ። ቀስ ብለህ/ሽ የመጽሐፉን መሐል በእጅህ/ሽ ጫን በል/ይ። ይህም ዘዴ የመጽሐፉ ሽፋን እንዳይጎዳ ይረዳል።

መግቢያ

ይህ መጽሐፍ የትውን እና የእይታ ጥበባት ለሁለተኛ ክፍል ሲሆን በአከባቢያችን ከሚገኙ ተፈጥሮአዊ እና ሰው ሰራሽ ቁሶች የሚቆራኙ እሴቶች ናቸው። በመሆኑም ትውኔት፣ የእይታ ጥበብ እና የሙዚቃ ኖታዎችን በመጠቀም መስመሮች እና የተለያዩ ቅርፃ ቅርፆችን በመጠቀም የሚከናወን ተግባር ነው።

ስለሆነም ተማሪዎች የትውን እና የእይታ ጥበባትን ተጠቅማቸው በእየለቱ የምታስተውሏቸው ነገሮች መነሻ በማድረግ የትውን እና የእይታ ጥበባትን መለየትና ለፈጠራ ያላችሁን ልምድ ለማዳበር ከፍተኛ አስተዋፅኦ ያደርጋል።

የሚጠበቁ ውጤቶች

ከዚህ የክፍል ደረጃ በኋላ ተማሪዎች፡-

- ቀለል ያሉ የትውና ጨዋታዎችን ታውቃላችሁ
- ቀለል ያሉ እንቅስቃሴ እና ውዝዋዜ ትለያላችሁ
- ፎቶዎች እና ምስሎችን ለይታችሁ ታውቃላችሁ
- መስመሮች በመጠቀም ንድፎችን ትለማመዳላቸው
- ሙዚቃ፣ ውዝዋዜ እና ተውኔት በመጠቀም ተዛማጅ ታሪኮችን ትከውናላችሁ
- በአከባቢያችሁ ላይ ያሉ ቀለማትን ትለያላችሁ
- የትውና እና የእይታ ጥበባት ከሌሎች የትምህርት አይነቶች ያለው ግንኙነት ትገልጻላችሁ

ማውጫ

ይዘት	ገጽ
ምዕራፍ 1: መለየት	1
1.1. የሙዚቃ ናታዎችን እና እረፍቶችን መለየት	2
1.2. ቀለል ያሉ እንቅስቃሴዎች እና ውዝዋዜዎችን መለየት	5
1.3. ቀለል ያሉ የትዕዛዝ ጨዋታዎችን ማየት	8
1.4. ፎቶዎችን መመልከት	10
1.5. የእለት ተእለት ማህበረሰባዊ ክንዎኔዎች	28
ምዕራፍ 2: ፈጠራዊ አገላለፅ	36
2.1 የሙዚቃ ናታዎችን መጫወት.....	37
2.2. ቀለል ያሉ እንቅስቃሴ እና ውዝዋዜ	41
2.3 ቀለል የትዕዛዝ ጨዋታዎችን መጫወት	43
2.4. ቀለል ያሉ መስመሮች በመጠቀም መቸክቸክ እና የመስመር ንድፎችን መለማመድ	44
ምዕራፍ 3: ሀገረ-ሰባዊ ምልክታዎች	59
3.1 ሀገረ-ሰባዊ ሙዚቃ እና ውዝዋዜ	60
3.2. ተዛማጅ ታሪኮች	69
3.3. ሙዚቃ፣ ውዝዋዜ፣ ቀለማት እና ትዕዛዝ ከባህላዊ ምልክታዎች አኳያ	71
ምዕራፍ 4: አድናቂነት	86
4.1 የእይታ እና የትዕዛዝ ጥበብ ክንዎኔዎች	87
ምዕራፍ 5: ግንኙነት	100
5.1. ሙዚቃ እና የእይታ ጥበባት ግንኙነት.....	101
5.2. በሰውነት አካላት የሚሰሩ ሙዚቃዎች	104
5.3. የእይታ እና የትዕዛዝ ጥበባት ለሌሎች የትምህርት አይነቶች ለማገዝ ያለው ጠቀሜታ	108

እንማር

እንማር እንማር
እንመራመር

ትምህርት ያስፈልጋል
በዕውቀት ለመኖር

ተፈጥሮን ህይወትን
ለመቃኘት በውል

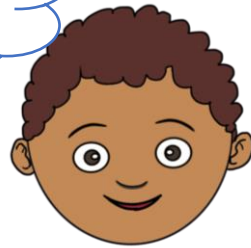

ድራማ መዝሐቃ
ደግሞ ስነ-ስዕል

ማስተማርያ ናቸው
እያዝናኑ እኛን

አበባ እና አበበ
እስኪ ይንገሩን

ከምዕራፉ የሚጠበቁ ውጤቶች

ተማሪዎች ይህን ምዕራፍ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

- ❖ የሙዚቃ ኖታዎችን እና ቀላል እንቅስቃሴ ትለያላችሁ
- ❖ ልጆች ግማሽ የኖታ መጠን ያላቸው ሙዚቃዎች ትለያላችሁ
- ❖ ፎቶ ወይም ምስል በመመልከት ሀሳቡን ትረዳላችሁ
- ❖ ፎቶ ወይም ምስል በመመልከት አከባቢያችሁን እና ሃገራችሁን ታውቃላችሁ

1.1. የሙዚቃ ኖታዎችን እና እረፍቶችን መለየት

መግቢያ

በሙዚቃ ውስጥ የተለያዩ ኖታዎች አሉ። ከነዚህ ውስጥ በዚህ ክፍል የምንመለከተው ሁለቱን ይህ ናል።

ከትምህርቱ የሚጠበቁ ውጤቶች

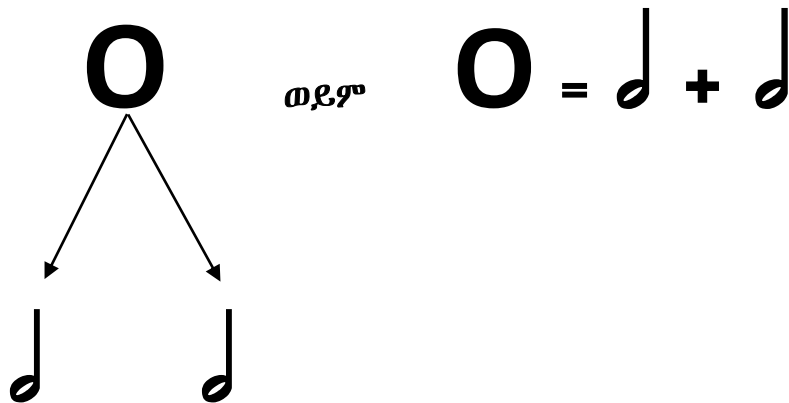
- ተማሪዎች ይህን ርዕስ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ**
- የሙዚቃ ኖታዎችን እና የዕረፍት ኖታዎችን ከሙሉ እስከ ግማሽ ትለያላችሁ
  - የሙዚቃ ኖታዎችን ሙሉና ግማሽ እንዲሁም የጊዜ ዋጋን ታውቃላችሁ
  - ሙሉ እና ግማሽ ኖታዎችን እና የዕረፍት ኖታዎችን ቅርፅ ትለያላችሁ
  - የተለያዩ ሙዚቃዊ እንቅስቃሴዎችን እና ውዝዋዜን ታውቃላችሁ

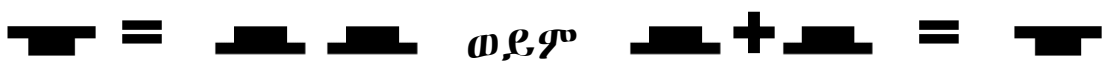
+ ሙሉ የሙዚቃ ኖታ:- ከሙሉ ዕረፍት ጋር እና ግማሽ የሙዚቃ ኖታ ከግማሽ ዕረፍት ጋር

በመጀመሪያ ኖታ የምንለው የሙዚቃ ፊደላትን ነው። ሙሉ የሙዚቃ ኖታ በውስጡ 4 ምት ያለው ሲሆን በጊዜ ዋጋ ከሁለት ግማሽ ኖታዎች ጋር እኩል ነው።

ለምሳሌ:- አራት የቆይታ ጊዜ ያለውን ኖታ ሁለት ቦታ በመክፈል ከሁለት ግማሽ ኖታ ጋር እኩል እንደሆነ እናያለን።

ሙሉ የሙዚቃ እረፍት:- ማለት በውስጡ አራት የጸጥታ (የእረፍት) ጊዜ አለው። ሙሉ የሙዚቃ እረፍት ኖታ በጊዜ ዋጋ ከሁለት ግማሽ እረፍት ኖታ ጋር እኩል ነው።

ግማሽ የሙዚቃ ኖታ:- ግማሽ የሙዚቃ ኖታ ማለት ሁለተኛው የኖታ ዓይነት ሲሆን በውስጡ ሁለት ምት አለው።

ግማሽ የዕረፍት ኖታ ሁለት ምት በዝምታ አለው ።

የሙዚቃ ኖታዎች ስም ያላቸው የጊዜ ቆይታ እና የዕረፍት ምልክት

የሙዚቃ ኖታዎች ስም	ያላቸው የጊዜ ቆይታ	የዕረፍት ምልክት
 ሙሉ ኖታ	4 ምት	
 ግማሽ ኖታ	2 ምት	

ሰንጠረዥ 1.1: የሙዚቃ ኖታዎች ስም እና ምልክቶች

መልመጃ 1.1

ከዚህ በታች ያሉትን(የተዘረዘሩትን) ጥያቄዎች እውነት ወይም ሐሰት በማለት መልሱን አስቀምጡ

1)በሙዚቃ ውስጥ የመነሻ ኖታ የምንለው ሙሉ ኖታ እና ሙሉ ዕረፍት ምልክትን ነው።

2)ሙሉ የሙዚቃ ኖታ በውስጡ አራት ምት በድምፅ አለው።

3)ሙሉ የዕረፍት ምልክት በውስጡ አራት ምት በዝምታ አለው።

4)ግማሽ የሙዚቃ ኖታ በውስጡ ሁለት ምት በድምፅ አለው

1.2. ቀለል ያሉ እንቅስቃሴዎች እና ውዝዋዜዎችን መለየት

መግቢያ

እንቅስቃሴ እና ውዝዋዜ ተዛማጅነት ያላቸው የአካል እንቅስቃሴ ናቸው። እንቅስቃሴ በቦታ መካከል ባሉ ነጥቦች መሀከል አካላዊ እንቅስቃሴ ሲሆን ውዝዋዜ ደግሞ ለሙዚቃ በሚመታ ስልተምት (ራቲም) በእርምጃ እግሮቻችንን፤ አካላችንን በተራቀቀ መንገድ ማወዛወዝ፤ ማንቀሳቀስ እና በመሳሰሉት መንገዶች የሚተገበር ክንዋኔ ነው።

ከትምህርቱ የሚጠበቁ ውጤቶች

ተማሪዎች ይህን ርዕስ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

- ቀለል ያሉ እንቅስቃሴ እና ውዝዋዜ ታያላችሁ
- ስልተ ምትን (ሪትም) ጠብቃችሁ መንቀሳቀስ ታውቃላችሁ

ማነቃቂያ ጥያቄ

- ተማሪዎች በሙዚቃ ውስጥ እንቅስቃሴ እና ውዝዋዜ ምን እንደሆነ ግለጹ።

ደስተኛ የሆነ

ደስተኛ የሆነ ያጨብጭብ ቸብቸብ 2x

ደስተኛ የሆነ ደስታውን ለመግለፅ

ደስተኛ የሆነ ያጨብጭብ ቸብቸብ

ደስተኛ የሆነ ይደንስ ዳንስ ዳንስ 2x

ደስተኛ የሆነ ደስታውን ለመግለፅ

ደስተኛ የሆነ ይደንስ ዳንስ ዳንስ

ደስተኛ የሆነ በጣም ይሳቅ U U U U 2x

ደስተኛ የሆነ ደስታውን ለመግለፅ

ደስተኛ የሆነ በጣም ይሳቅ U U U U

ደስተኛ የሆነ ወደ ላይ ይዝለል ዘለል ዘለል
 ደስተኛ የሆነ ደስታውን ለመግለፅ
 ደስተኛ የሆነ ወደ ላይ ይዝለል ዘለል ዘለል

ምስል 1.1: ደስተኛ የሆነ እንቅስቃሴ እና ውዝዋዜ

መልመጃ 1.2

❖ ይህን የተግባር መልመጃ በክፍል ላሉ ተማሪዎች እና ለመምህሩ በማሳየት ይመልሱ።

1. ደስተኛ የሆነ የሚለውን መዝሙር በአከባቢያቹ ዜማ በእንቅስቃሴ እና በውዝዋዜ አሳዩ።

2. በቡድን በቡድን በመሆን ቀድሞ የሚታወቁትን መዝሙሮች ለመምህራችሁ እና ለክፍል ጓደኞቻችሁ ዘምሩ።

1.3. ቀለል ያሉ የትውና ጨዋታዎችን ማየት

መግቢያ

ቀለል ያሉ እንቅስቃሴዎችንና ውዝዋዜን ህጻናት እያደረጉ የራሳቸውን አዕምሮ የሚያድሱበት ዘዴ ነው። የተለያዩ እንቅስቃሴዎችን ከውዝዋዜዎች ጋር እያዛመዱ የሚተገበሩበት መንገድ ነው።

ከትምህርቱ የሚጠበቁ ውጤቶች

ተማሪዎች ይህን ርዕስ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ   ➤ ቀለል ያሉ የጨዋታ ዓይነቶች ታውቃላችሁ   ➤ ቀለል ያሉ የትውና ጨዋታ ታያላችሁ

ማነቃቂያ ጥያቄ

- የጨዋታ ዓይነቶች ዘርዝሩ?
- ትውና ምን ማለት ነው?

ቀለል ያለ የትውና ጨዋታ:- የምንለው ትውናን የሰው ልጆች በህፃንነታቸው በየአካባቢያቸው የሚጫወቱት ዕቃ ዕቃ ብለው የተለያዩ ቁሶችን በመሰብሰብ ቤት መሰል ነገር አበጅተው በቤት ውስጥ የሚገኘውን ቁሶችን በተለያዩ የወደቁ ዕቃዎችን በመሰብሰብ አበጃጅተው እናት፣ አባት፣ ልጅ ተባብለው ገፁ ባህሪያት በመክፈል አባት የአባትን ድርጊቶች እናትም ልጅም በቤት ውስጥ ያዩትን የሚያስሉበት ጨዋታ ነው።

ለምሳሌ አባት ሥራ ሄዶ ሲመጣ እናት የሚበላ ታቀርባለች ልጅ እጅ ያስታጥባል መሰል ተግባሮችን በቤታቸው ያዩትን ያስመስላሉ ይህ ደግሞ ቀላል የትውና ጨዋታ ሲሆን ሰዎች መተወንን ከዚህ ይጀምራሉ። ራሳቸውን እያወቁ እያደጉ ሲመጡ ድርጊቶቻቸውም እያደገ ይመጣል ፈጠራንም በመጠቀም የተለያዩ ድርጊቶችንም እየጨመሩ ያመጣሉ።

ለምሳሌ የልጅ ገፁ ባህሪ የምጫወተው እንደያለቅሰ በማድረግ እናት ስታባብል አባት ከራሜላ ብስኩት እገዛልሃለው ብሎ ወደ ሥራ ሄዶ ሲመለስ ቁሶችን ይዞ ይመጣል ልጅም እንደ ብስኩት እንደ ከራሜላ በማስመሰል ከበሉ በኋላ የምደሰቱትን የደስታ ስሜት ያንፀባርቃሉ ይህ ልጆች ጨዋታ ለትውና መሠረት ነው።

ምስል 1.2: ቀለል ያለ የትውና ጨዋታ

መልመጃ 1.3

1. የዕቃዕቃ ጨዋታ በመጫወት ለመምህራችሁ አሳዩ

1.4. ፎቶዎችን መመልከት

መግቢያ

ተማሪዎች:- በዚህ ርዕስ የተለያዩ ክንዋኔ እና ሀሳብ ያላቸው ምስሎች(ፎቶገራፍ) በማየት የምን ምስል እንደሆነና ምስሉ ላይ ምን እየተከናወነ እንደሆነ በመለየት አከባቢያችሁን እንድትረዱ እና ዝንባሌን እንድታዳብሩ እና ሀሳብ የመግለፅ ችሎታችሁን ለማዳበር ይረዳል።

ከትምህርቱ የሚጠበቁ ውጤቶች

- ተማሪዎች ይህን ርዕስ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ**
- የተፈጥሮ መስህብ ቦታዎች እና ቅርሶች ምስል ታውቃላችሁ
  - የዕደ-ጥበብ ውጤቶች በማወቅ ታደንቃላችሁ
  - የቤት እንስሳት እና የዱር እንስሳት ለይታችሁ በማወቅ ታደንቃላችሁ
  - የማንንዣ አይነቶችን ትመለከታላችሁ
  - ባህላዊ እና ዘመናዊ የሙዚቃ መሳርያዎችን ትመለከታላችሁ
  - የብርሃን ምንጮች ለይታችሁ ታውቃላችሁ

ሀ. የተፈጥሮ መስህብ ቦታዎች

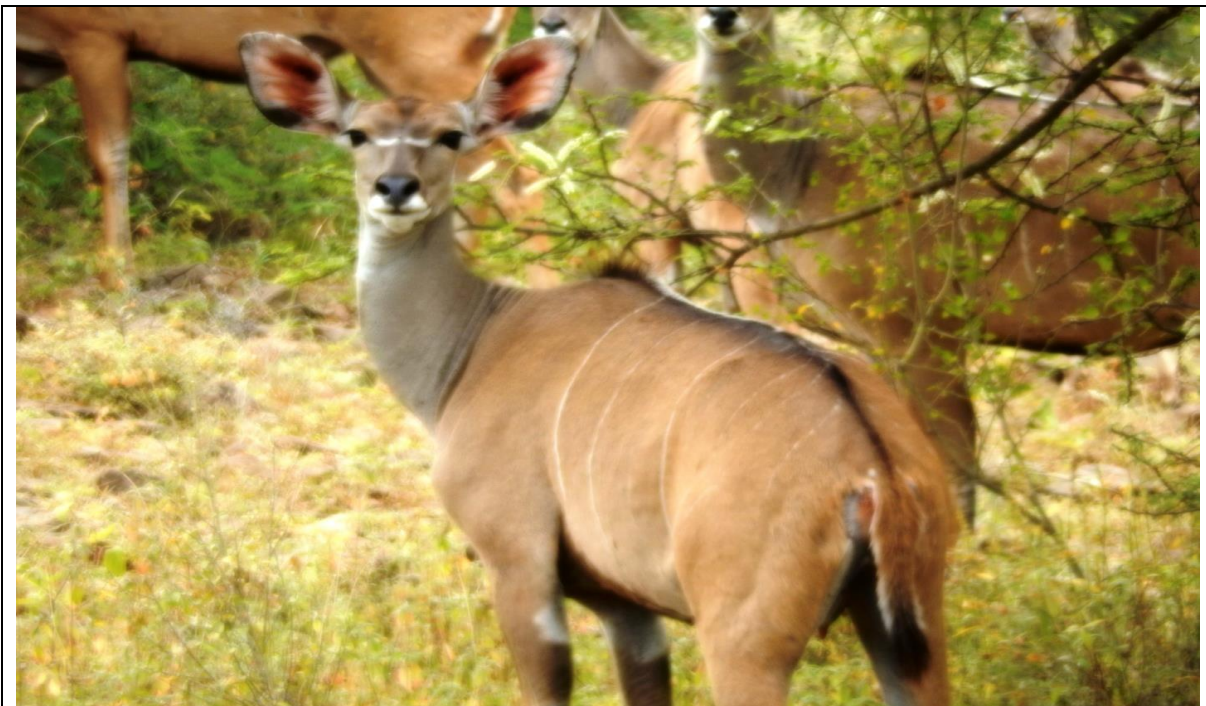
ተማሪዎች፡- ኢትዮጵያ ሀገራችን ብዙ የተፈጥሮ መስህብ ቦታዎች አሉዋት። ከነዚህ የተፈጥሮ መስህብ ቦታዎች ለመጎብኘት ብዙ የውጭ ዜጎች ስለሚመጡ እንደ ገቢ ምነጭ ሆኖ ያገለግላሉ።

የማነቃቂያ ጥያቄ

- የተፈጥሮ መስህብ ምን ማለት ነው?
- ተማሪዎች እስቲ አካባቢያችሁ የሚገኙ የተፈጥሮ መስህብ ቦታዎች ለአስተማሪያችሁ ዘርዝሩ?

ምስል 1.3: የእግዜር ድልርይ በአባያ እና ጫሞ መሀል የሚገኝ ተራራ

ምስል 1.4: በጋሞ ዞን የሚገኝ ነጭ ሳር ብሄራዊ ፓርክ

ምስል 1.5: በኮንታ እና በዳውሮ መሀል የሚገኝ ጨብራጩርጩራ ብሄራዊ ፓርክ

ምስል 1.6: በደቡብ ኦሞ ዞን የሚገኝ ማጎ ብሄራዊ ፓርክ

ለ. ቅርሶች

ቀካ (ከ እንጨት የሚሰራ ቅርፅ)

ቀካ በኮንሶ የሚገኝ ከእንጨት የሚሰራ ቅርፅ ሲሆን በ ዓለም አቀፍ የቅርሳቅርስ መዝገብ ከሰፈሩት የኢትዮጵያ ቅርሶች አንዱ ነው።

ምስል 1.4: ቀካ በኮንሶ የሚገኝ ከእንጨት የሚሰራ ቅርፅ

ጥያ ትክል ድንጋይ

ጥያ ትክል ድንጋይ በጉራጌ ዞን የሚገኝ ድንጋይ ላይ የተሰሩ ቅርፆች ናቸው።

ምስል 1.4: ጥያ ትክል ድንጋይ

✚ አክሱም ትክል ድንጋይ

አክሱም ትክል ድንጋይ በትግራይ ክልል የሚገኝ ከአንድ ወጥ ድንጋይ የተሰራ ሲሆን በዓለም አቀፍ ቅርስነት ከተመዘገቡት የኢትዮጵያ ቅርሳቅርሶች አንዱ ናው።

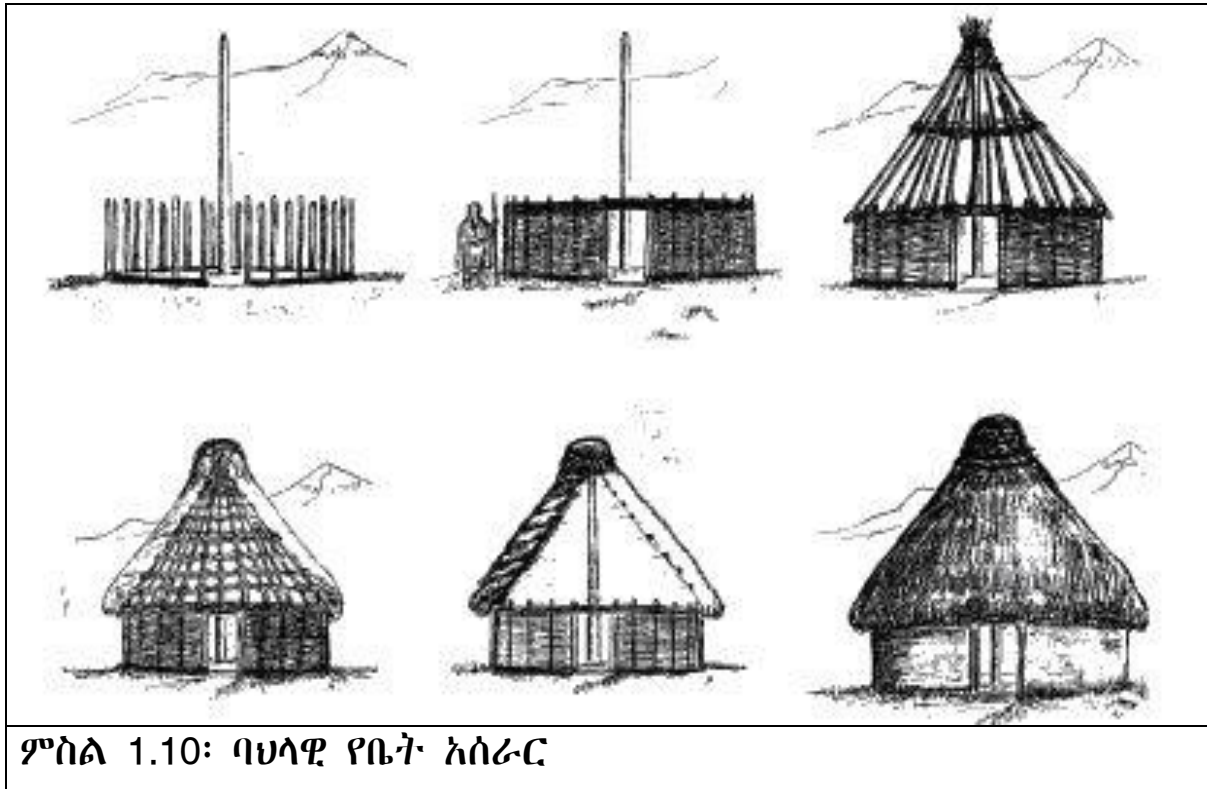
ምስል 1.9: አክሱም ትክል ድንጋይ

ሐ. የዕደ-ጥበብ ውጤቶች

✚ የተለያዩ የቤት አሰራሮች

የማነቃቂያ ጥያቄ

- ቤት ከምን ከምን ይሰራል?
- በአከባቢያችሁ የሚገኙ የቤት አሰራር ዓይነቶችን ዘርዝሩ?

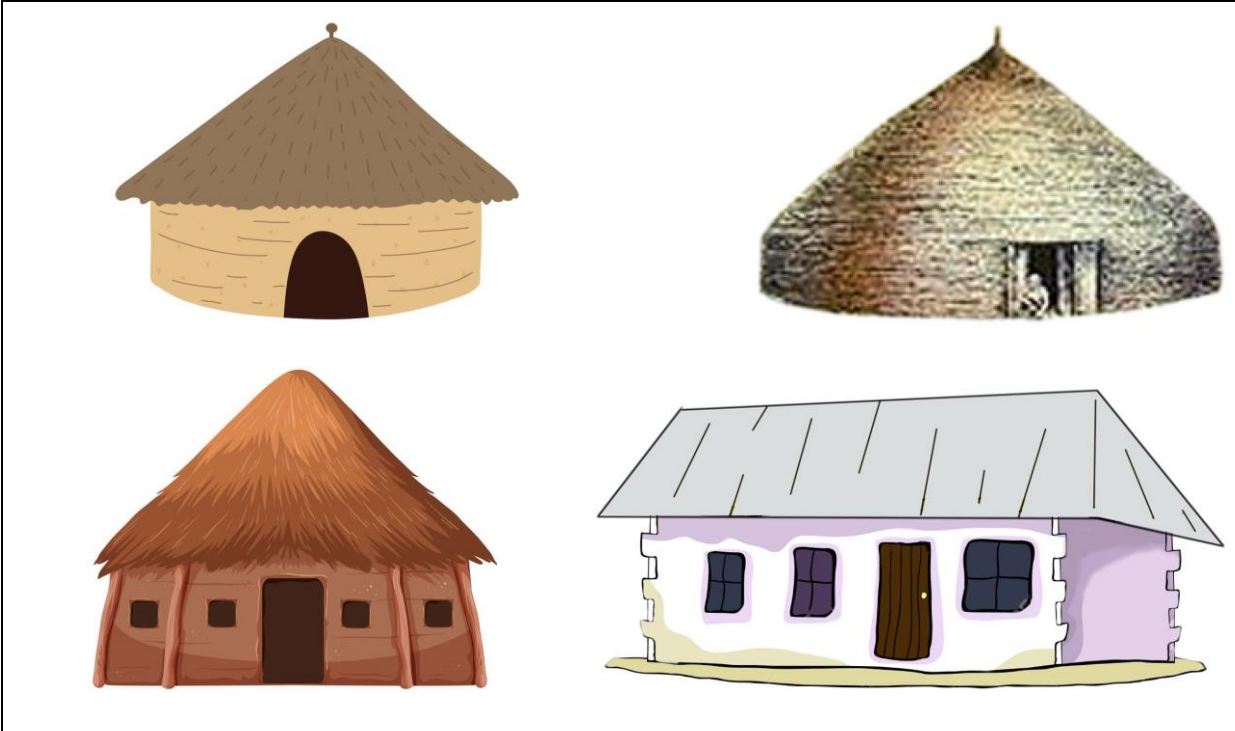

ምስል 1.10: ባህላዊ የቤት አሰራር

- መጀመሪያ የመስርያ ቦታ ማዘጋጀትና በሜትር ለክቶ ቦታውን ማስተካከል
- የመስሪያ ቀርከሃ እና የተለያዩ እንጨቶች ማሰባሰብ
- ለምሳሌ የሚያገለግል ከፅድፍ፣ ከባህርዛፍ ወይም ከሶ እንጨት ማዘጋጀት።
- የግድግዳ እንጨቶችን ማቆምና በግድግዳ ላይ ማገሮችን መምታት።
- (ማሴሪ) ከዚያ መሰረ ማቆሚያ ቦታ መቆፈርና መሰረ እንጨቱን ማቆም።
- በምሳሌ ላይ ጣሪያ መምታት በጣሪያ ወይም ማገሮችን ወይም የተዘጋጁ ቀርከሃዎች በገመድ ወይም በወሬቾ ማሰር።

- የቤቱ መግቢያ በር ማዘጋጀት።
- ለቤቱ ክዳን የሚያገለግሉ ሰንበሌጥ ወይም የስንዴ፣ የገብስ የደረቀ ሳር ማሰባሰብና ቤቱን ዝናብ እንዳይገባ አድርጎ መክደን።
- በውስጡ የመኝታ ክፍል እና የዕቃ ማስቀመጫ ክፍሎችን መሥራት (የዕቃ ማስቀመጫ መደርደሪያዎችን በመሥራት በደንብ አድርጎ በጭቃ መለሰን።
-

ምስል 1.11: የተለያዩ የቤት አሰራሮች

የደቡብ ብሔሮች ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ክልል መንግስት ትምህርት ቢሮ

መልመጃ 1.4

1. ቤት ከምን ከምን ይሰራል?
2. ዋና(ኮንሶ)ከምን የተሰራ ቅረፅ ነው?
3. ጨበራጨርጨራ ብሄራዊ ፓርክ የት የገኛል?
4. የተፈጥሮ መስህብ ምን ማለት ነው?

የሽመና ስራዎች

የማነቃቂያ ጥያቄ

- አልባሳት ከምን ይዘጋጃሉ?
- ሽመና ምንድን ነው?
- በአከባቢያቸው የሚገኙ የሽማ ውጤቶችን ዘርዝሩ?

የሽማ ሥራ ከተለያዩ ክር (ማግ) የሚሰሩ የሥራ አካል ነው በአከባቢያችን የሚገኙ የጥበብ ልብሶች ከሽማ ሥራ የተገኙ ናቸው።

ለምሳሌ:-

የተለያዩ አልባሳቶች ፣ ሽሚዝ ፣ ጃፖኒ ፣ ሱሪ ፣ ቀሚስ ፣ ካናቲራ ወ.ዘ.ተ. ናቸው።

የሸክላ ስራዎች

የማነቃቂያ ጥያቄ

- ከ አፈር የሚሰሩ የቤት ቁሳቁሶች ዘርዝሩ?
- ጀበና ለምን አገልግሎት ይውላል?

የሸክላ ሥራ ከተለያዩ ከአፈር ዓይነቶች ይሰራሉ።

ለምሳሌ፡- ከጥቁር አፈር፣ ከቀይ አፈር ሊሰሩ ይችላሉ።

የሸክላ ሥራ ውጤቶች የሚባሉ ጀበና፣ እንስራ፣ ገንቦ፣ ዋንጫ፣

እንክራት(ማንደጃ) ወ.ዘ.ተ. ናቸው።

እንስራ

ጅባና

እንክሪት

ድስት

ምስል 1.13: የሽክላ ስራዎች

✚ የእንጨት ውጤቶች

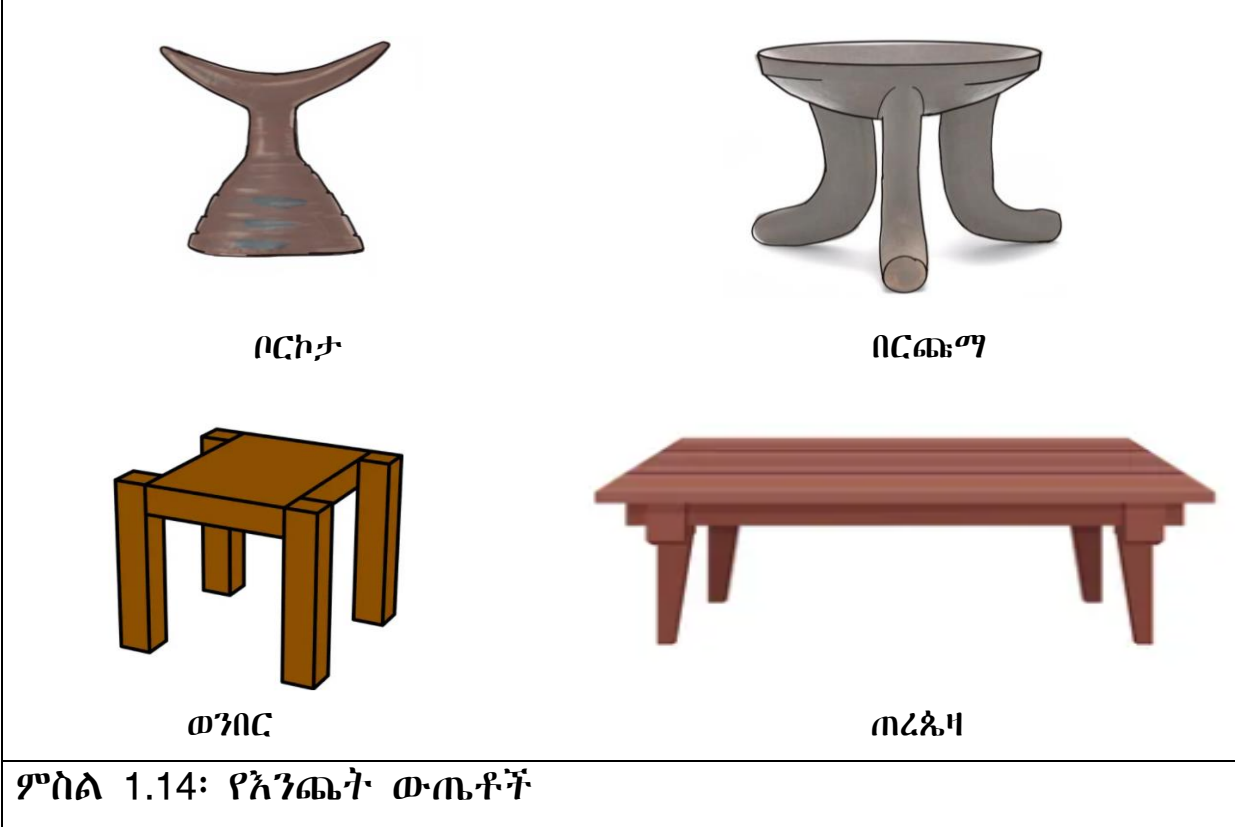
የማነቃቂያ ጥያቄ

- እንጨት ከምን የገኛል?
- በአካባቢያችሁ የሚገኙ የእንጨት ውጤቶችን ዘርዝሩ?

የእንጨት ውጤቶች ከተለያዩ እፅዋቶች ይዘጋጃሉ።

የእንጨት ውጤቶች የምባሉት በርጨማ፣ ጠሬጴዛ፣ ወንበር እና ቁምሳጥን በብዛት የምንገለገልባቸው የእንጨት ውጤቶች

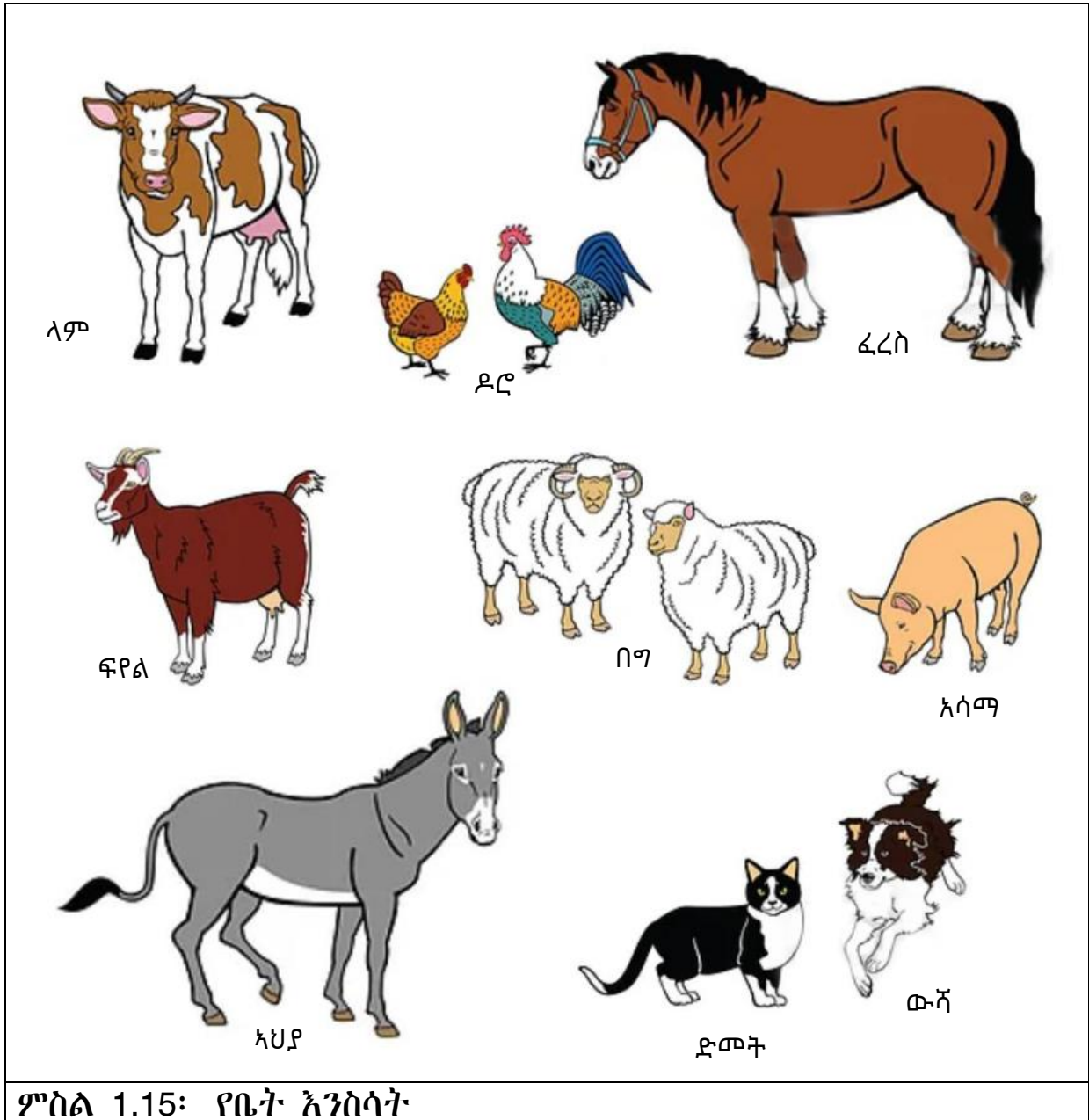
ናቸው። እነዚህን ውጤቶች ለመቀመጫነት፣ ለምግብ ማቅረብያ እና ለመጻፊያነትም እንጠቀምባቸዋለን።

ሠ. የቤት እና የዱር እንስሳት

✚ የቤት እንስሳት

የቤት እንስሳት ከሰው ልጅ ተላምደው ቤት ውስጥ የሚኖሩ እና የተለያዩ አገልግሎት እና ጥቅም የሚሰጡ ናቸው። ለምሳሌ፡- ፈረስ፣ ላም፣ ደሮ፣ በግ፣ ፍየል፣ አህያ፣ ድመት፣ ውሻ ወ.ዘ.ተ.ናቸው።

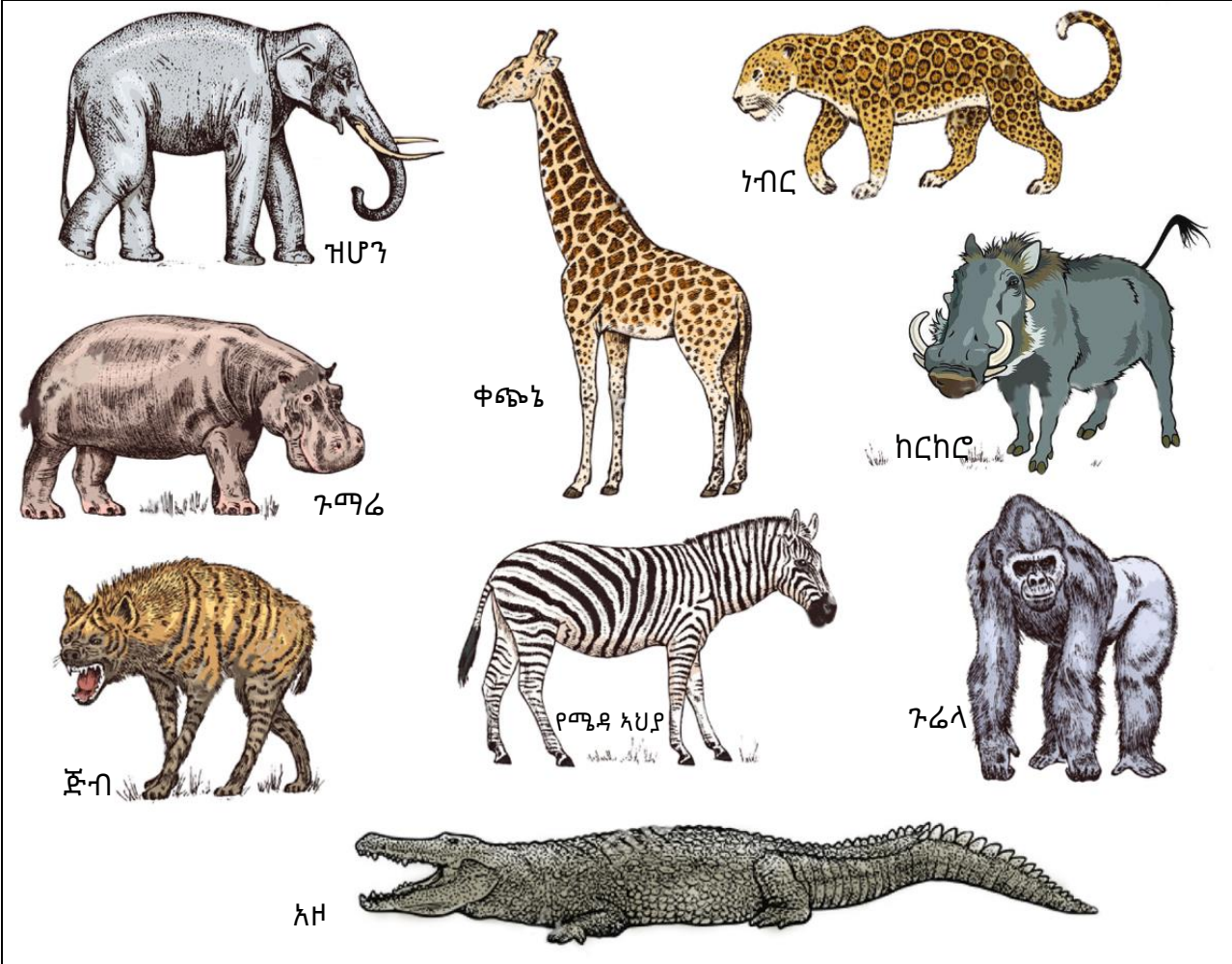

የዱር እንስሳት

የዱር እንስሳት ማለት ዱር ውስጥ ወይም በመካነ-እንስሳት የሚኖሩ እንስሳት ሲሆኑ፤ የቱሪስት መስህብ በመሆን ለአገራችን የገቢ ምንጭ ከፍተኛ አስተዋፅኦ አላቸው።

ለምሳሌ፡ ዝሆን፣ ቀጭኔ፣ ነብር፣ ከርከሮ፣ ጉማሬ፣ ዜብራ፣ አዙ፣ ጅብ፣ ቆርኪ፣ ጎሽ፣ ጦጣ፣ የተለያዩ አዕዋፋት ወ.ዘ.ተ.ናቸው።

ምስል 1.16፡ የዱር እንስሳት

ረ. የተለያዩ የማንንዣ አይነቶች

የማነቃቂያ ጥያቄ

- በአከባቢያችሁ የሚገኙ የተለያዩ የማንንዣ ዓይነቶች ዘርዝሩ?
- የየብስ፣ የአየር እና የባህር የማንንዣ ዓይነቶች ዘርዝሩ?

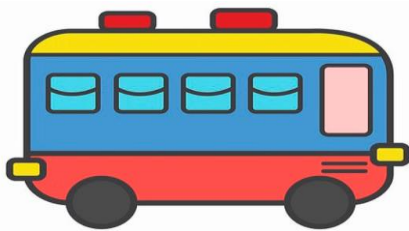
አንቡላንስ

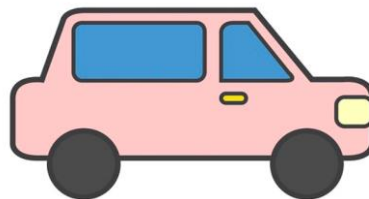
አውሮፕላን

ጅልባ

ባስ

ታክሲ

ሞተር ሳይክል

ባጃጅ

ሳይክል

ምስል 1.17: የተለያዩ የማንጓዣ አይነቶች

የማንጓዣ ዓይነቶች በሦስት ይከፈላሉ እነሱም የየብስ፣ የባህር እና የአየር መጓጓዣ ይባላሉ።

- የየብስ ማንጓዣ የሚባሉት እንደነ መኪና፣ ሞተር ሳይክል ፣ ባስ፣ ባጃጅ፣ ፈረስ፣ ግመል ወ.ዘ.ተ. ናቸው።
- የባህር ማንጓዣ የሚባሉት ጅልባ፣ መርከብ ናቸው።
- የአየር ማንጓዣ ደግሞ አውሮፕላን፣ ጀት፣ ፓራጅት ወ.ዘ.ተ. ናቸው።

መልመጃ 1.5

ሀ. የሚከተሉትን ጥያቄዎች በማብራራት መልሱ።

1. አልባሳት ከምን ይዘጋጃሉ?
2. ከ አፈር የሚሰሩ የቤት ቁሳቁሶችን ዘርዝሩ?
3. በአከባቢያችሁ የሚገኙ የእንጨት ውጤቶችን ዘርዝሩ?
4. የዱር እንስሳት የሚባሉት እነማን ናቸው?
5. የቤት እንስሳት የሚባሉት እነ ማን ናቸው?
6. ከ ቤት እንስሳት ምን ምን አገልግሎት እናገኛለን?

ለ. የሚከተሉትን ጥያቄዎች እውነት ወይም ሐሰት በማለት መልሱ።

1. ፈረስ የማንንዣ ዓይነት ነው።
2. ጆልባ የየብስ ማንንዣ ዓይነት ነው።
3. አውሮፕላን የባህር ማንንዣ ዓይነት ነው።

ሰ. ባህላዊ እና ዘመናዊ የሙዚቃ መሳርያዎች የማነቃቂያ ጥያቄ

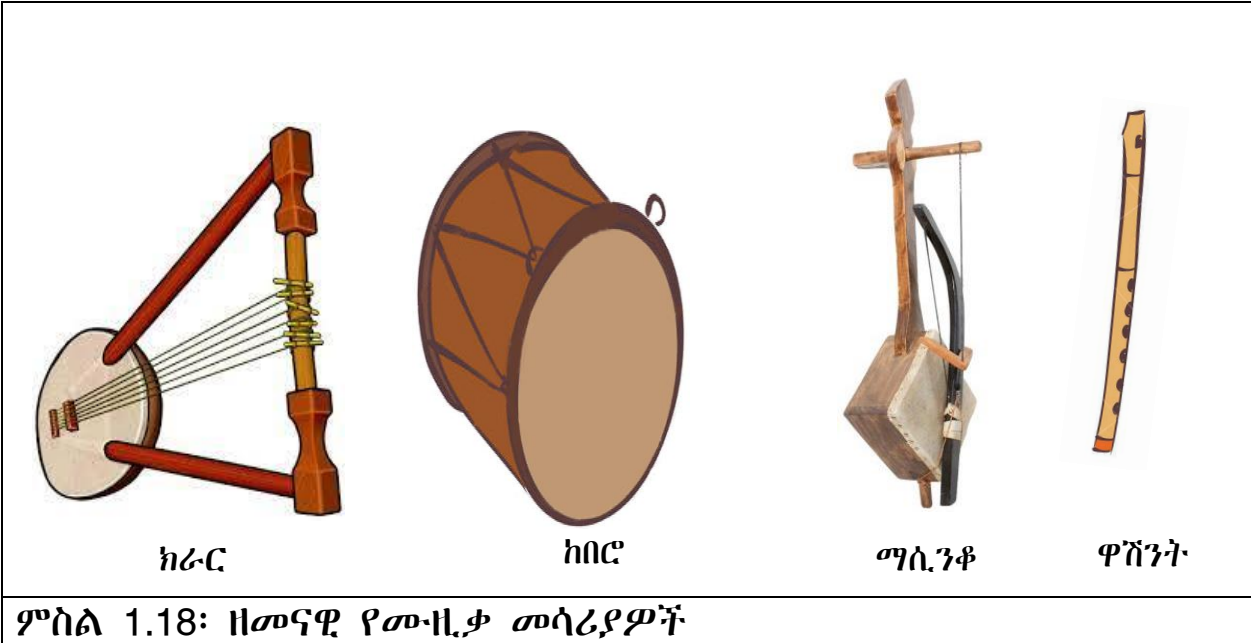
- በአከባቢያቹ የሚገኙ የሙዚቃ መሳርያዎች ዘርዝሩ?
- ባህላዊ የሙዚቃ መሳርያ ዓይነቶች ዘርዝሩ?
- ዘመናዊ የሙዚቃ መሳርያ ዓይነቶች ዘርዝሩ?

🎵 ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያዎች

ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያዎች በተለያዩ ማህበረሰቦች ደስታቸውን፣ ሀዘናቸውን፣ አንድነታቸውን ለመግለፅ

የሚጠቀሙባቸው የሙዚቃ መሳሪያዎች ናቸው።ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያዎችን በሀገራችን ሰዎች ለሰርግ፣ ለለቅሶ እና በደቦ ስራ ወቅት ይጠቀሟቸዋል።ባህላዊ የሙዚቃ መሳሪያዎች ሶስት አይነት ናቸው።እነዚህም

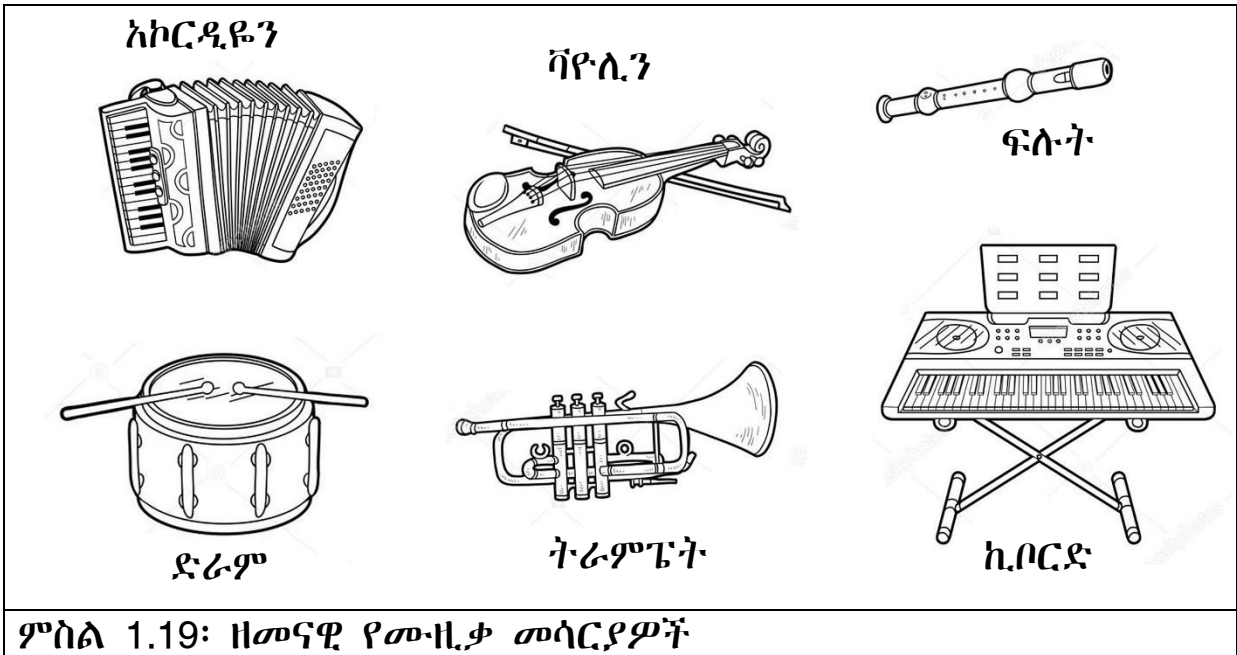
1. የክር መሳሪያዎች: ከተለያዩ ክሮች የሚሰሩ ናቸው ለምሳሌ: ክራር፣ ማሲንቆ ወ.ዘ.ተ. ናቸው።
2. የትንፋሽ መሳሪያዎች: በትንፋሽ የሚሰሩ መሳሪያዎች ናቸው።ለምሳሌ: ዋሽንት፣ ዲንኬ፣ ሂጺጺ፣ ዛዬ፣ ፊላ ወ.ዘ.ተ. ናቸው።
3. የምት መሳሪያዎች: በቆዳ እና ከብረት ነክ ቁሶች የሚሰሩ መሳሪያዎች ናቸው። ለምሳሌ: ከበሮ፣ አታሞ ወ.ዘ.ተ. ናቸው።

ምስል 1.18: ዘመናዊ የሙዚቃ መሳሪያዎች

✚ ዘመናዊ የሙዚቃ መሳሪያዎች

በአለማችን በርካታ ዘመናዊ የሙዚቃ መሳሪያዎች አሉ። እነዚህም ኪቦርድ፣ ትራምፔት፣ ሀርሞኒካ፣ ድራም፣ ፍሉት፣ ቫዮሊን ወ.ዘ.ተ.ናቸው።

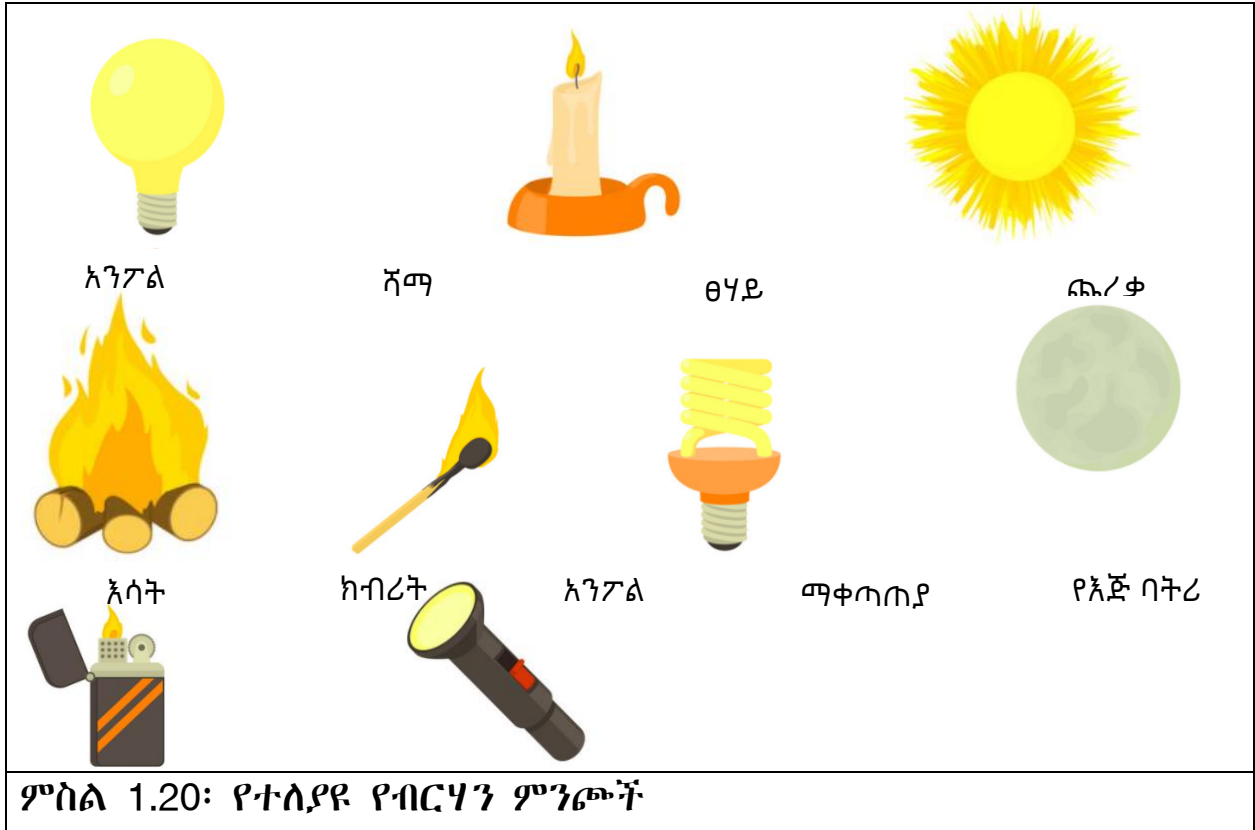
ምስል 1.19: ዘመናዊ የሙዚቃ መሳሪያዎች

ቀ. የብርሃን ምንጮች

ብርሀን ጨለማን በመገርሰስ ነገሮችን እንድንመለከት ያደርገናል። ብርሀን በተለያዩ መንገድ ሊገኝ ይችላል። የብርሀን ምንጮችን ሰው ሰራሽ እና በተፈጥሮ የሚገኙ ብለን ለሁለት እንከፍላቸዋለን።

ተፈጥሮአዊ የብርሀን ምንጮች፡ የምንላቸው- ፀሀይ፣ ጨረቃ እና ከዋክብት ናቸው።

ሰው ሰራሽ የብርሀን ምንጮች፡ የምንላቸው-አንፖል፣ የእጅ ባትሪ፣ ክብሪት፣ ሻማ፣ ማቀጣጠያ እና እሳት ናቸው።

መልመጃ 1.6

1. ባህላዊ እና ዘመናዊ የሙዚቃ መሳርያዎች ዘርዝሩ?
2. የክር እና የትንፋሽ የሙዚቃ መሳርያዎች ዘርዝሩ?
3. ተፈጥሮአዊ እና ሰው ሰራሽ የብርሀን ምንጮች ዘርዝሩ?

1.5. የእለት ተእለት ማህበረሰባዊ ክንዋኔዎች መግቢያ

ተማሪዎች፡ የእለት ተእለት ማህበረሰባዊ ክንዋኔዎች የምንላቸው በየቀኑ የምንተገብራቸው ክንዋኔዎች ናቸው። ለምሳሌ፡- ገበያ፣ ማንበብ፣ ጽዳት መጠበቅ፣ አብሮ መመገብ፣ መጫወት ወ.ዘ.ተ. ናቸው።

ተማሪዎች ይህን ርዕስ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

- የእለት ተእለት ማህበረሰባዊ ክንዋኔዎችን የሚያሳዩ ምስሎች ትረዳላችሁ።

ምስል 1.21፡ እናት እንጆራ ስትጋግር

ሀ. የአመጋገብ ሰርዓት

በተለያዩ አካባቢዎች የተለያዩ የአመጋገብ ሥርዓቶች አሉ። አመጋገባችን እንደየ ባህላችንና እንደየሥልጣኔያችን ይለያያሉ። ለምሳሌ፡- በገጠርና በከተማ በሚኖሩ ሰዎች የአመጋገብ ልምድና ለመመገቢያ የሚጠቀሙባቸው ዕቃዎች ተመሳሳይ አይደሉም።

ምስል 1.22: የአመጋገብ ሥርዓት

ለ. ንጽህናን መጠበቅ

አበበ ጎበዝ ተማሪ ነው።ጠዋት ከእንቅልፍ እንደተነሳ ፊቱን ይታጠባል ፣ጥርሱን ይቦርሻል፣ ጸጉሩን ያበጥራል የራሱን ንጽህና ከጠበቀ በኋላ የተኛበትን አልጋ በማንጠፍ ቤቱን እና አካባቢው በመጥረግ ንጽህና ይጠብቃል።

- የቤትንና የአካባቢን ንጽህና መጠበቅ ሁል ጊዜ ያስፈልጋል።
- የቤትንና የአካባቢን ንጽህና መጠበቅ ከበሽታ ይከላከላል።

ምስል 1.23: ልጆች አካባቢያቸውን ሲያፀዱ

ሐ. እጽዋትን መንከባከብ

አበባና አበበ የሁለተኛ ክፍል ተማሪዎች ናቸው። አበበ እጽዋትን መትከል ይወዳል። አበባ ደግሞ አበበ የተከላቸውን እጽዋቶች ውሀ በማጠጣት ትንከባከባቸዋለች። አበባና አበበ በትምህርት ቤታቸው የተለያዩ የእጽዋት አይነቶችን በመትከል የትምህርት ቤቱን ጊቢ ጽዱና ማራኪ እንዲሆን አድርገዋል።

- እጽዋትን እና ችግኞችን በትምህርት ቤት መትከል ለትምህርት ቤቱ ውበት ይሰጣል።

- እጽዋትን እና ችግኞችን መትከል አከባቢያችንን እንዲጠበቅ እና መሬቱ በጎርፍ እንዳይሸረሸር ይጠቅማል።

ምስል 1.24: ልጆች በጋራ ችግኝ ሲተክሉ

መ. የማንበብ ልምድ

ተማሪዎች ወደ ቤተ መጻሕፍት በመሄድ መጻሕፍትን ጋዜጦችንና መጽሔቶችን በማንበብ ብዙ ዕውቀት እናገኛለን።

ማንበብ እወዳለው

ማንበብ እወዳለው

ሁልጊዜ አነባለው

ባነበብኩኝ ቁጥር

ይገባኛል ሚስጥር(2)

የጥበብን ሚስጥር

እኔ ልንገራችሁ

በየመፅሀፍቱ ታገኝታላቸው

ምስል: 1.25 ተማሪዎች በቤተ መጻሕፍት ጥናት ሊይ

ማጠቃለያ

- በመጀመሪያ ኖታ የምንለው የሙዚቃ ፊደላትን ነው። ሙሉ-የሙዚቃ ኖታ በውስጡ 4 ምት ያለው ሲሆን በጊዜ ዋጋ ከሁለት ግማሽ ኖታዎች ጋር እኩል ነው። ግማሽ የሙዚቃ ኖታ ማለት ሁለተኛው የኖታ ዓይነት ሲሆን በውስጡ ሁለት ምት አለው።
- የቤትንና የአካባቢን ንጽህና መጠበቅ ከበሽታ ይከላከላል።
- የተፈጥሮ መስህብ ቦታዎችን ለመጎብኘት ብዙ የውጭ ዜጎች ስለሚመጡ እነደ ገቢ ምንጭ ሆኖው ያገለግላሉ።

የማጠቃለያ መልመጃ

ሀ. ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ ምረጡ

1. ሙሉ የሙዚቃ ኖታ _____ አለው.

ሀ. አራት ምት   ለ. አራት ዕረፍት   ሐ. ሀ

እና ለ መልስ

2. የአየር መጓጓዣ የሆነው የቱ ነው.

ሀ. አወ.ሮፕላን   ለ. ታክሲ   ሐ. ጀልባ

3. ከሚከተሉት ውስጥ የህፃናት ጨዋታ የሆነው የቱ ነው.

ሀ. ማረቤን ያያችሁ   ለ. ድንቢ ለድንቢ

ሐ. ሁሉም መልስ ነቸው.

ለ. ለሚከተሉትን ጥያቄዎች አጭር መልስ ስጡ

- 1. የዕድ-ጥበብ ውጤቶችን ዘርዝሩ?
- 2. የዱር እና የቤት እንስሳት የሚባሉ እነማን ናቸው?
- 3. የተለያዩ የማንንዣ አይነቶችን ጥቀሱ?

ሐ. የሚከተሉትን ጥያቄዎች እውነት ወይም ሐሰት በማለት መልሱ

- 1. ሙዚቃ እንቅስቃሴዎችን ከውዝዋዜዎች ጋር እያዛመዱ የሚተገብሩበት መንገድ ነው።
- 2. ቀለል ያሉ እንቅስቃሴዎችንና ውዝዋዜን ህጻናት እያደረጉ የራሳቸውን አዕምሮ የሚያድሱበት ዘዴ ነው።

መግቢያ

ተማሪዎች ንድፍ ተጠቅማቹ ሃሳባቸውን ስሜታቸውን ባጠቃላይ ማለት የምትፈለጉትን ነገር መግለፅ ትችላላቸው። ስለዚህ ተማሪዎች በዚህ ርዕስ ላይ የሚሰጡ ትምህርት እና መልመጃዎች በአግባቡ በመስራት የንድፍ ችሎታችሁን አዳብሩ።

ከምዕራፉ የሚጠበቁ ውጤቶች

- ተማሪዎች ይህን ምዕራፍ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፦**
- ❖ የሙዚቃ ኖታዎችን ተጠቅማችሁ የተለያዩ ጨዋታዎችን ትጫወታላችሁ
  - ❖ ቀላል የትውና ጨዋታ ትጫወታላችሁ
  - ❖ ቀላል መስመሮች ተጠቅማችሁ አከባቢያችሁ ላይ የሚገኙ ቁሳቁሶችን በወረቀት ላይ ትስላላችሁ

2.1 የሙዚቃ ኖታዎችን መጫወት መግቢያ

የሙዚቃ ኖታዎችን መጫወት ስንል በምዕራፍ አንድ የተመለከታችሁትን የሙዚቃ ኖታዎች በዚህ ምዕራፍ ደግሞ የተለያዩ ምልክቶችን በመጠቀም ቀስ በቀስ ወደ ማንበብ መሄድ ነው።

ከትምህርቱ የሚጠበቁ ውጤቶች

ተማሪዎች ይህን ርዕስ ተምረው ካጠናቀቁ በኋላ፡-

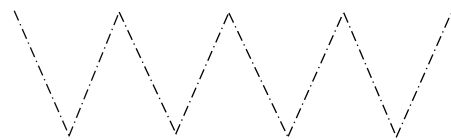
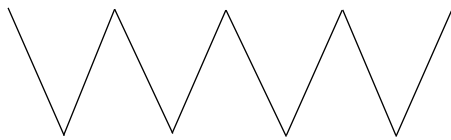
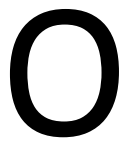
- የሙዚቃ ኖታዎችን ተጠቅማችሁ የተለያዩ ጨዋታዎችን ትጫወታላችሁ
- የሙዚቃ ኖታዎችን አጻጻፍ ትገልጻላችሁ
- የሙዚቃ ኖታዎችን ትለማመዳላችሁ

ማነቃቂያ (መሪ ተግባራት)

- ተማሪዎች፡ የሙዚቃ ኖታዎችን ማጫወት ምን እንደሆነ አብራሩ።

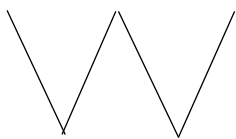
ሙሉ የሙዚቃ ኖታ እና ሌሎችንም የሙዚቃ ኖታዎች እና የእረፍት (ድምፅ አልባ) የሙዚቃ ምልክት እንዴት በምልክት ማንበብ እንደምንችል እንመለከታለን። ለኖታዎቹ ምልክት ስንጠቀም ያልተቆራረጠ መስመር ሲሆን በአንድ

ትንፋሽ (ሳይቆራረጡ) በጭብጨባ ወይም በእግር መሬት እየመቱ ማንበብ ሲሆን ወደ ዕረፍት ምልክት ስንመጣ ደግሞ ምልክቶቹን በተቆራረጠ መስመር ለመግለፅ ተሞክሯል። የዝምታ ዋጋቸውን በማወቅ በዝምታ ማለፍ።

አራት ጊዜ ማጨብጨብ

አራት የዝምታ ጊዜ

ሁለት ጊዜ ማጨብጨብ

ሁለት የዝምታ ጊዜ

በዚህ መልክ ሁሉንም የመብቃ ናታዎችን ደጋግሞ በግልጽ በቡድን በመሆን ማንበብ።

መልመጃ 2.1

1) የእነዚህን የመብቃ ናታዎች ስም ያፍ

2) የእነዚህን የሙዚቃ ናታዎች የጊዜ ቆይታ በቁጥር ያስቀምጡ

ሀ. _____

ለ. _____

ሐ. _____

መ. _____

ሠ. _____

2.2. ቀለል ያሉ እንቅስቃሴ እና ውዝዋዜ

ከትምህርቱ የሚጠበቁ ውጤቶች

ተማሪዎች ይህን ርዕስ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

- ሙሉ ኖታ እና ግማሽ ኖታን ታነባላችሁ
- የተለያዩ መዝሙሮችን በእንቅስቃሴ እና ውዝዋዜ ትዘምራላችሁ

ለምሳሌ ይህን የልጆች መዝሙር ስንመለከት ደስታቸውን ለመግለፅ የሚያደርጉትን ጭብጨባ፣ ዝላይ፣ ሳቅ እና የመሳሰሉትን እንቅስቃሴና (ውዝዋዜ) እንመለከታለን።

ደስተኛ የሆነ

ደስተኛ የሆነ ያጨብጭብ ቸብቸብ (2x)

ደስተኛ የሆነ ደስታውን ለመግለፅ

ደስተኛ የሆነ ያጨብጭብ ቸብቸብ

ደስተኛ የሆነ ይደንስ ዳንስ ዳንስ (2x)

ደስተኛ የሆነ ደስታውን ለመግለፅ

ደስተኛ የሆነ ይደንስ ዳንስ ዳንስ

ደስተኛ የሆነ በጣም ይሳቅ ሀ ሀ ሀ (2x)

2.3 ቀላል የትውና ጨዋታዎችን መጫወት

መግቢያ

ቀላል የትውና ጨዋታ የምንላቸው በትውና የቤተሰብን ገፅ-ባህሪያት በመወከል እና በመከፋፈል እያስመሰላችሁ ምትጫወባት ነው።

ከትምህርቱ የሚጠበቁ ውጤቶች

ተማሪዎች ይህን ርዕስ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

1. ቀላል የትውና ጨዋታ ትጫወታላችሁ
2. የቤተሰባችሁ ገፅ-ባህሪያት ወክላችሁ ትጫወታላችሁ

እናት አባት ልጅ ተባብለው የአባትን የሚተውነው አባት ከሥራ ሲመለስ ፤ቤት ውስጥ የምናገራቸው የምያደርጋቸው ድርጊቶች እያስታወሱ ይተውናሉ (ያስመስላሉ) አባት ከሥራ ስመጣ እናት ምግብ ታቀርባለች ልጅ እጅ ያስታጥባል መሰል ድርጊቶች በማስታወስ ያስመስላሉ። ይህ የማስመሰል ጨዋታ አድጎ አለባዊያን ተጨምሮበት የትውና መንገዶች (ቴክኒኮች) ተጨምረውበት ቴዎኔት (ትያትር) ድርስ ያድጋሉ መሰረቱ የማስመሰል የልጆች ጨዋታ ነው።

ምስል 2.1: አበበ እንደ አባት አበባ እንደ ልጅ ሆነው ሲተውኑ

መልመጃ 2.2

1. ተማሪዎች ከቤተሰቦቻቸው የምትወዱትን የቤተ-ሰብ አባል አስመስላችሁ ተውኑ።
2. ተማሪዎች ቡድን በቡድን በመሆን የእናት የአባት የልጅ ገፅ-ባህሪያትን በመከፋፈል ተውኑ።

2.4. ቀለል ያሉ መስመሮች በመጠቀም መቸክቸክ እና የመስመር ንድፎችን መለማመድ

መግቢያ

ተማሪዎች ንድፍ ተጠቅማቸው ሃሳባቸውን ስሜታቸውን ባጠቃላይ ማለት የምትፈለጉትን ነገር መግለፅ ትችላላችሁ። ስለዚህ ተማሪዎች በዚህ ርዕስ ላይ የሚሰጡ ትምህርት እና መልመጃዎች በአግባቡ በመስራት የንድፍ ችሎታችሁን አዳብሩ።

ከትምህርቱ የሚጠበቁ ውጤቶች

ተማሪዎች ይህን ርዕስ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ:-

1. የተለያዩ የመስመር ዓይነቶች ታውቃላችሁ
2. ቀለል መስመሮች ተጠቅማችሁ አከባቢያችሁ ላይ የሚገኙ ቁሳቁሶች በወረቀት ላይ ትስላላችሁ
3. ባለ ሁለት አውታር ቅርፆችን በመገጣጠም ቀለል ያሉ ስዕሎችን ትስላላችሁ

ንድፍ:- ማለት እርሳስን ተጠቅመን አንድ መስመር ከሌላ መስመር እየቀጣጠልን ወረቀት ላይ የምንሰራቸው የጥበብ ሥራዎች ንድፍ ይባላሉ።

የመስመር መጀመርያ ነጥብ ነው። አንድ ነጥብ ከሌላኛው ነጥብ ጋር ስናገናኝ መስመር እንሰራለን።

ተግባራዊ ክንዎኔ

መነሻ ነጥብ

መነሻ ነጥብ

መድረሻ ነጥብ

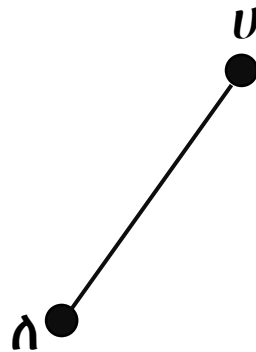
ስለዚህ ተማሪዎች ስዕል ወይም ንድፍ ለመስራት አንድ መስመር ከሌላ መስመር በመገጣጠም የምንፈልገው አይነት ቅርፅ መስራት እንችላለን።

መስመሮቹን በተለያዩ አቅጣጫዎች በመሥራትና በመገጣጠም የቅርፆቹን ንድፍ እንሰራለን።

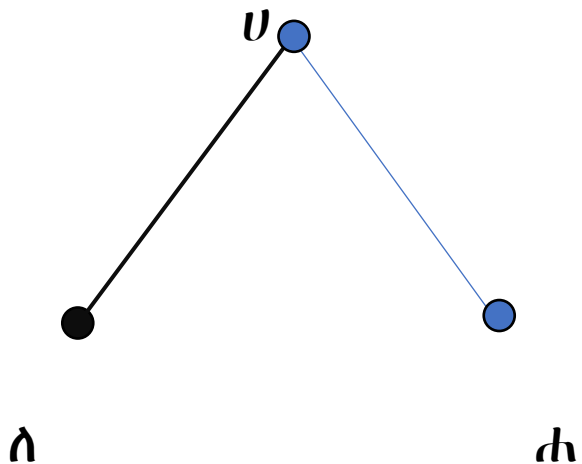
መስመሮች በመጠቀም ባለ ሦስት መዳዘን ቅርፅ መስራት

ምሳሌ፡ ባለ ሦስት መዳዘን ቅርፅ ለመስራት እንደሚከተለው ይሆናል።

1. ሰያፍ መስመር እንሰራለን።

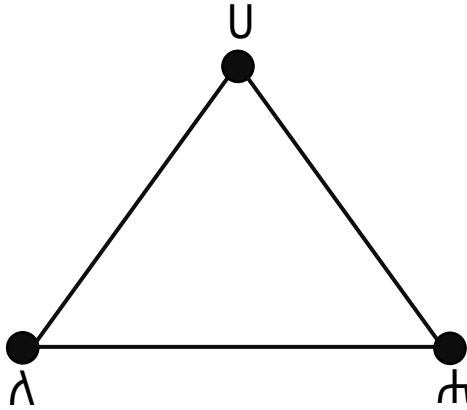

2. ከነጥብ “U” ተነስተን ወደ ተቃራኒ አቅጣጫ ሰያፍ መስመር እናሰምራለን።

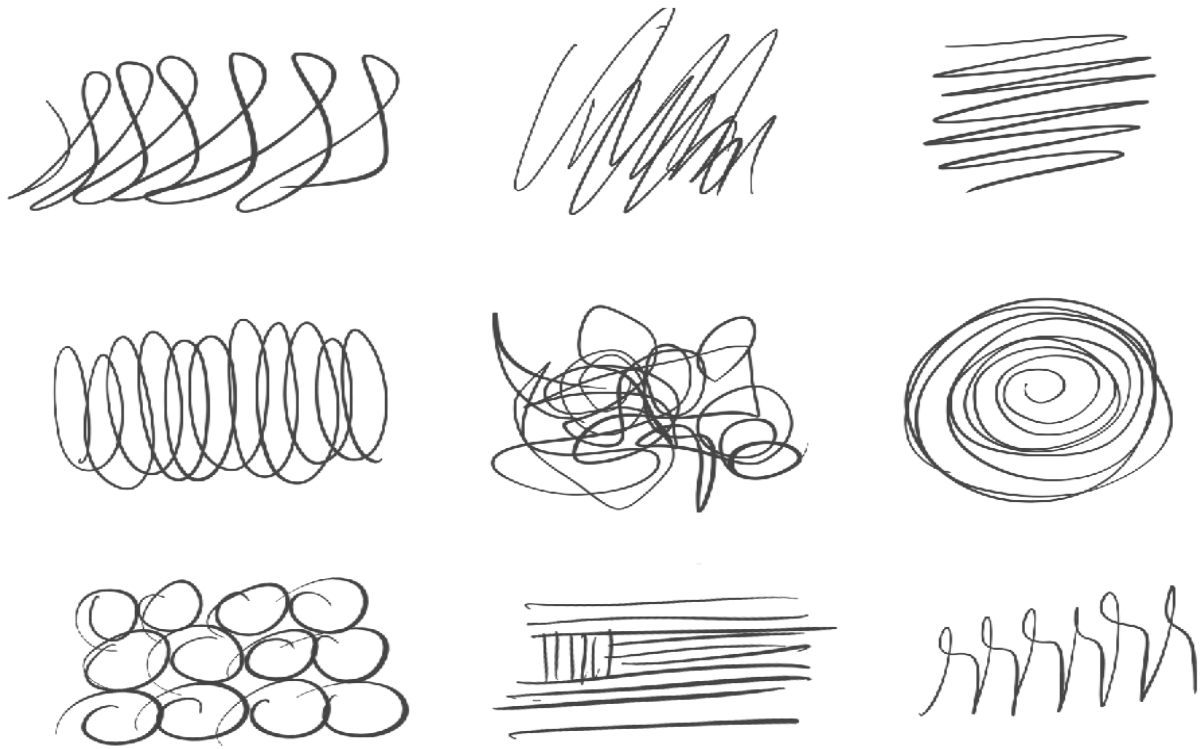

3. በመጨረሻም ከነጥብ “ለ” ተነስተን እሰክ ነጥብ “ሐ” እናሰምራለን።

መስመሮች በመጠቀም መቸክቸክ

ምስል 2.2: መስመሮች በመጠቀም መቸክቸክ

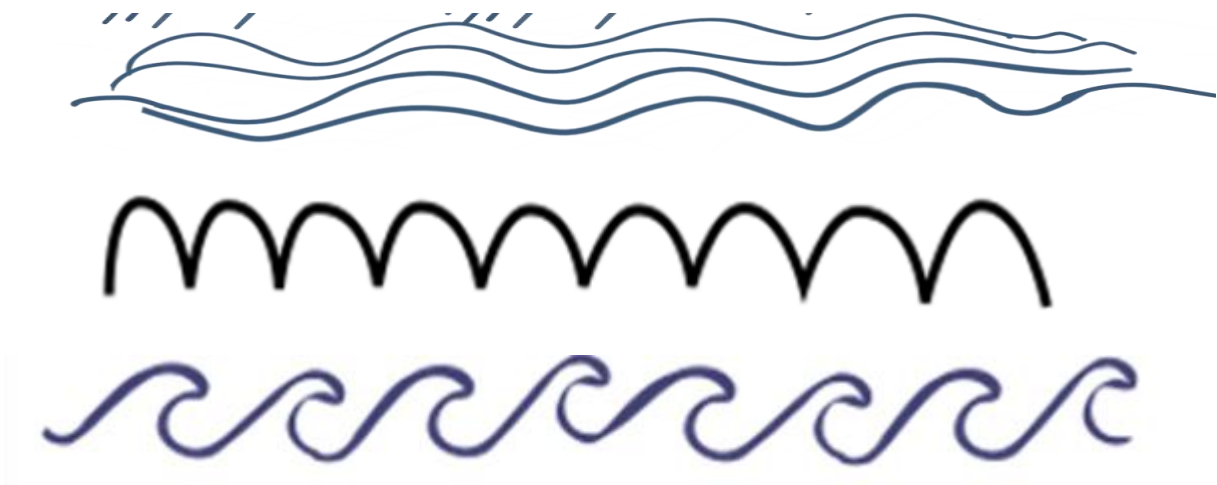

እንደኔ
መስመሮችን
ቸክቻለሁ

ምስል 2.3: ቀላል መስመሮችን

በመጠቀም መሳል

- ሞገዳማ መስመር በመጠቀም ደመና፣ ወንዝ፣ ሀይቅ እና ጎርፍ፣ የተቆራረጠ መስመር በመጠቀም ዝናብ እና ዚግዛግ መስመር በመጠቀም ተራራ መስራት እንችላለን።

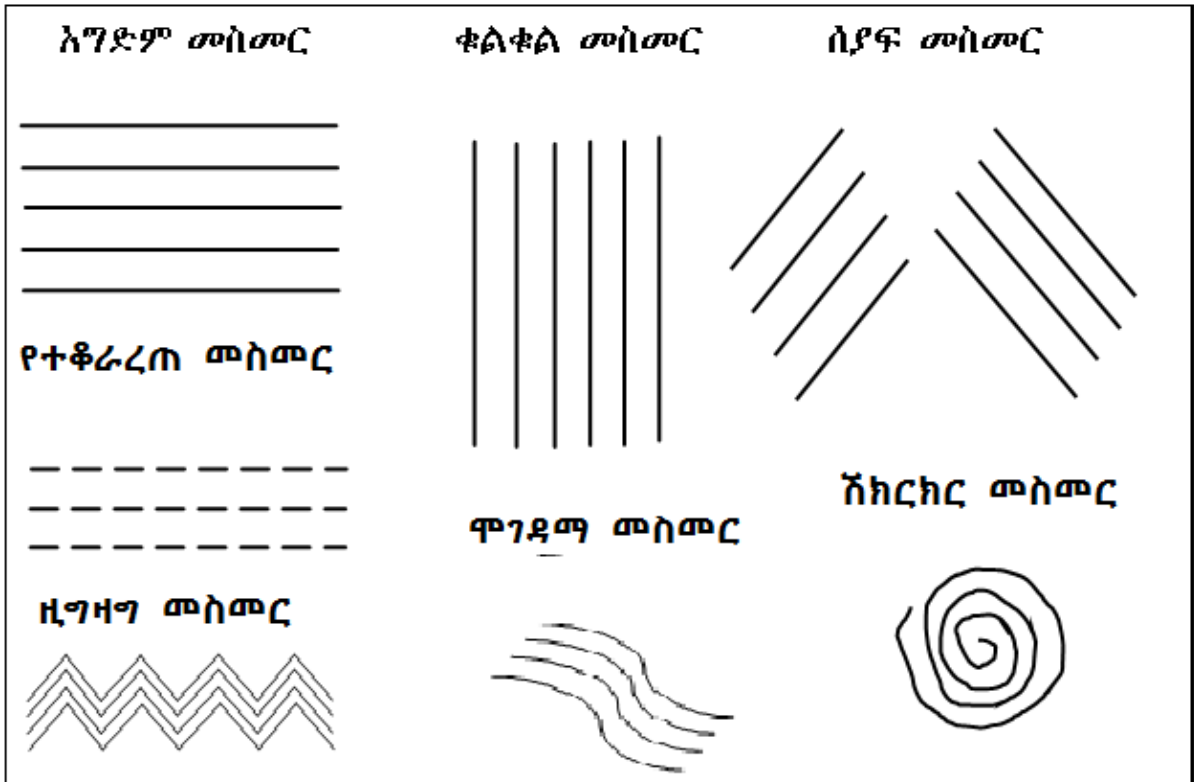

ምስል 2.4: መጎዳማ መስመር በመጠቀም ወንዝ(ማዕበል)መሳል

መልመጃ 2.3

1. አግድምና ቁልቁል ቀጥታ መስመሮችን በወረቀት ላይ አስምሩ?
2. የተለያዩ መስመሮችን ተጠቅማችሁ ወደ ብዙ አቅጣጫ ቸክችኩ?

የተለያዩ የመስመር አይነቶች

ምስል 2.5: የተለያዩ የመስመር አይነቶች

የተለያዩ ውፍረት እና እጥፋት ያላቸው የመስመር አይነቶች	
	
	
	

ምስል 2.6: የተለያዩ የመስመር አይነቶች

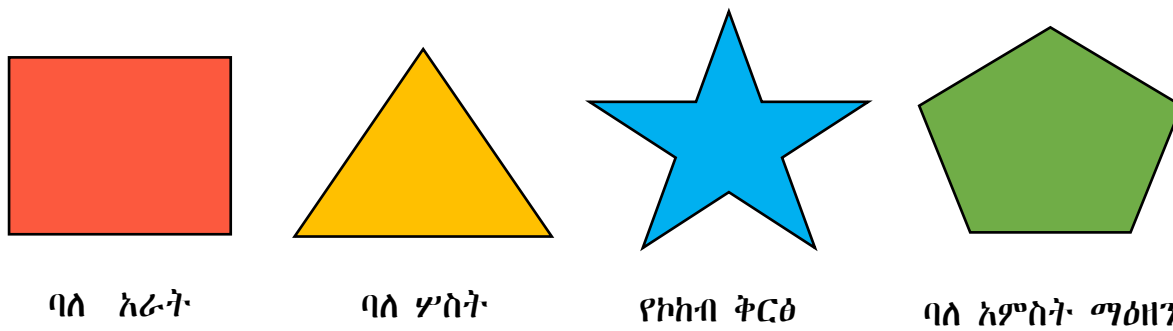
የምንፈልገው አከባቢያችን ላይ የሚገኙ ቁሶች ለመሳል ከላይ የቀረቡትን የተለያዩ ውፍረት እና እጥፋት ያላቸው የመስመር አይነቶች በመጠቀም በቀላል መንገድ የፈለግነውን ድፍ ለመስራት ያስችሉናል።

እርሳስ በመጠቀም በእጃችሁ ቀጥታ መስመር ወደታችና ሰያፍ መቸክቸክ እንችላለን።

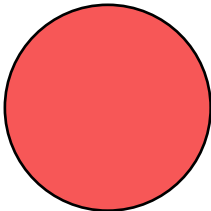
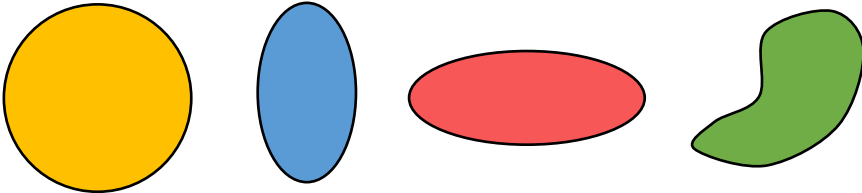
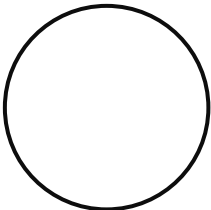
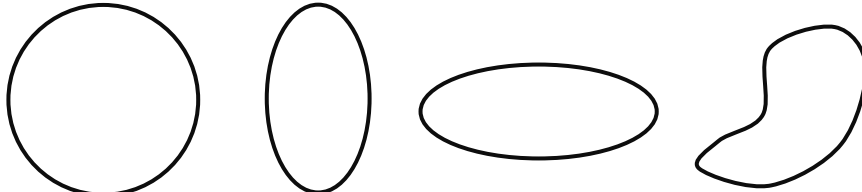

መሰረታዊ ዝርግ ቅርፆች

ተማሪዎች ከላይ ባየነው ምሳሌ መሰረት ዝርግ ቅርፆች መስራት እንችላለን።

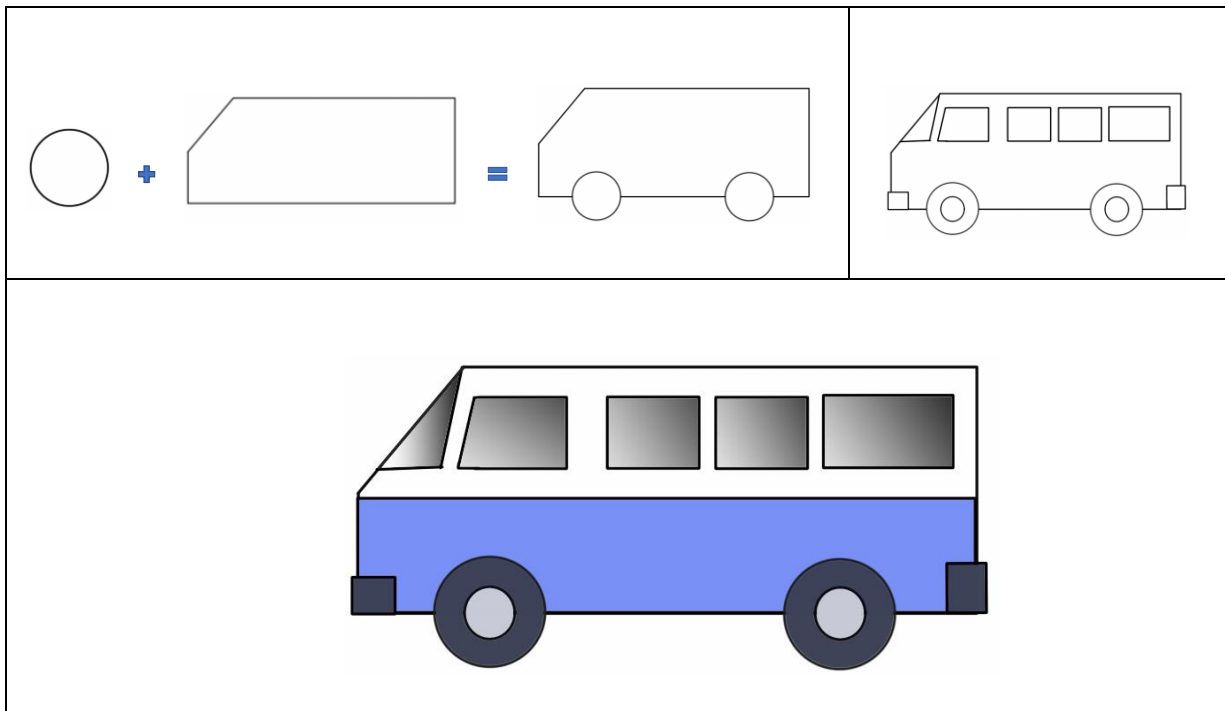
ምስል 2.7: የተለያዩ የዝርግ ቅርፅ አይነቶች

የነጥብ እና ክብ ቤተ-ሰብ	
	
	የነጥብ ቤተ-ሰብ እና ሞላላ ሲሆኑ ውስጣቸው የተቀቡ ናቸው
	
	የክብ(ሰርክል) ቤተ-ሰብ ሞላላ ሲሆኑ ውስጣቸው ያልተቀቡ ናቸው

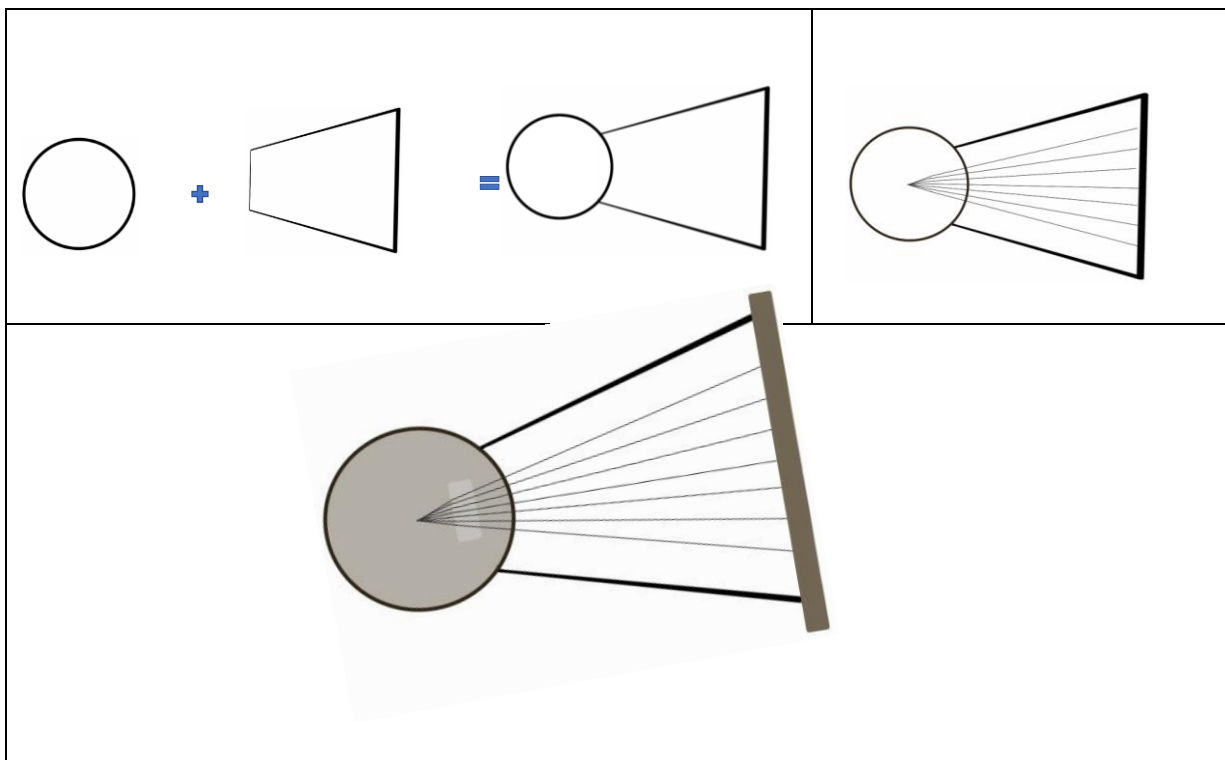
ምስል 2.8: የተለያዩ የክብ አይነቶች

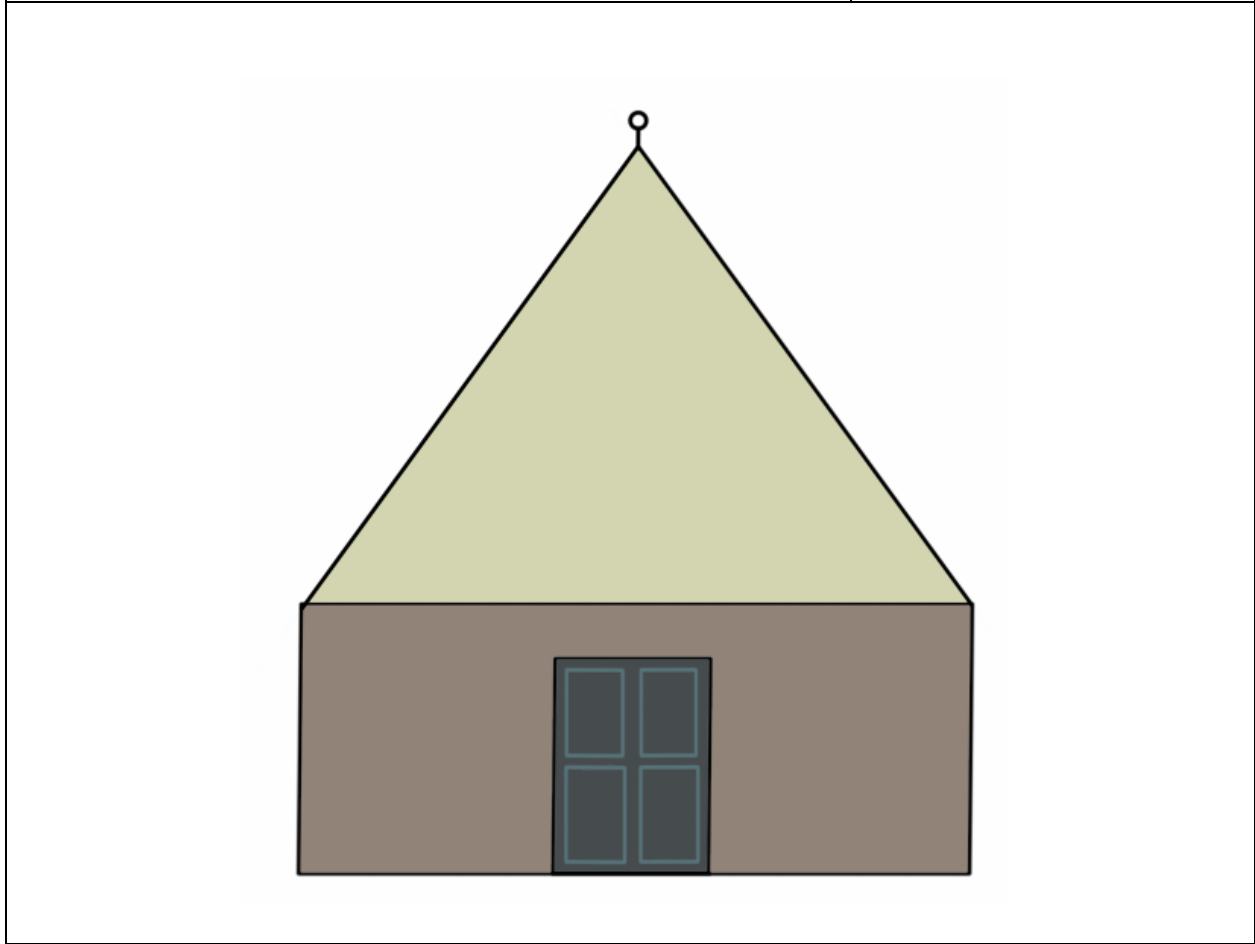
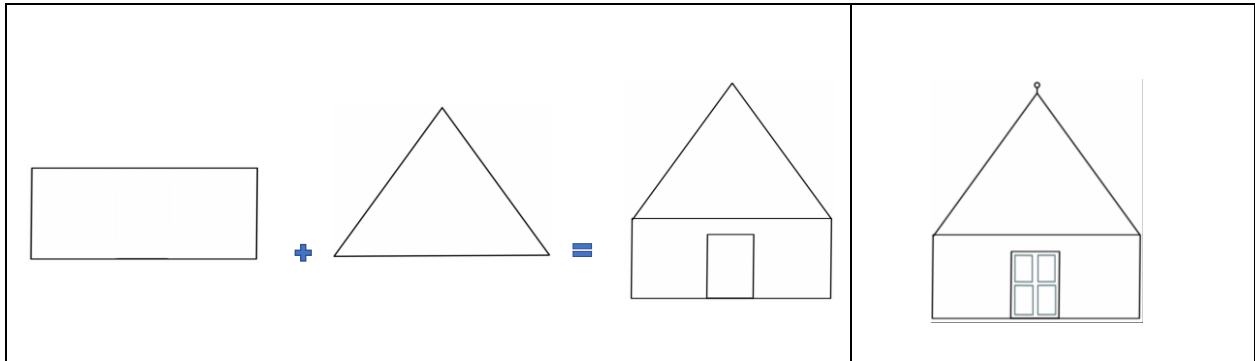
ተማሪዎች አሁን ደግሞ ዝርግ ቅርፆች እርስ በእርስ በማቀላቀል አከባቢያችን ላይ የምንመለከታቸውን ቁሳቁሶች እንሰራለን።

ምስል 2.9: ዝርግ ቅርፆች እርስ በእርስ በመገጣጠም ታክሲ መሳል

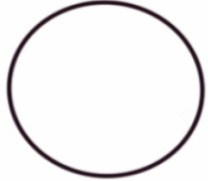
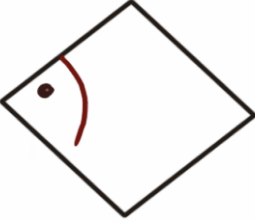
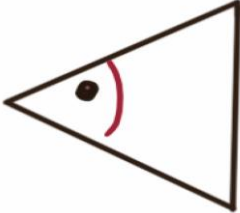

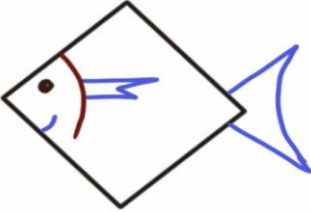
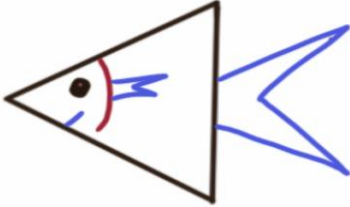
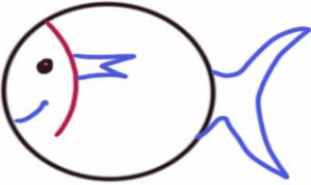
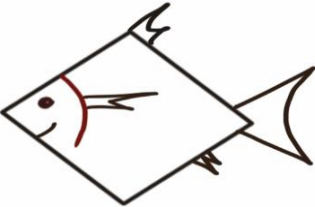
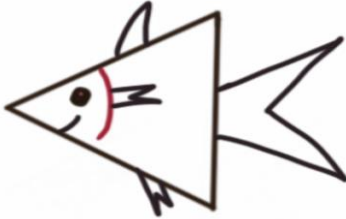
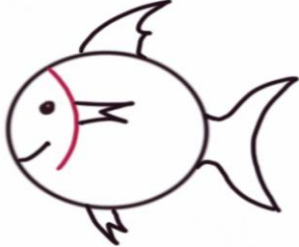

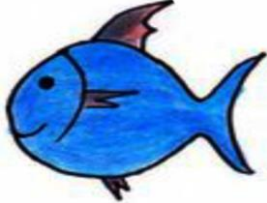
ምስል 2.10: ዝርግ ቅርፆች እርስ በእርስ በመገጣጠም ክራር መሳል

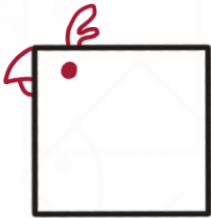
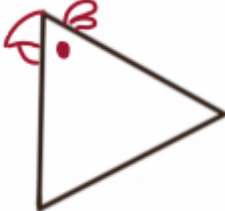

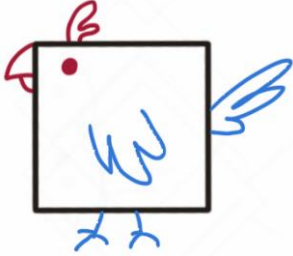
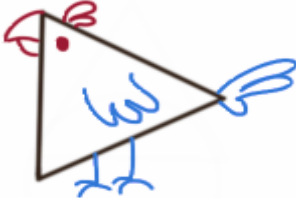

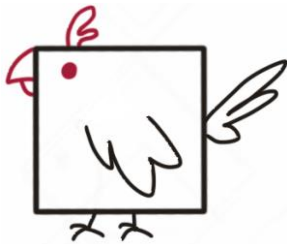
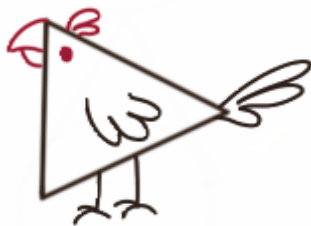

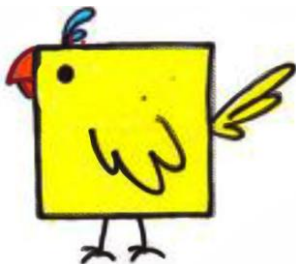
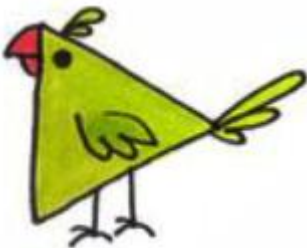
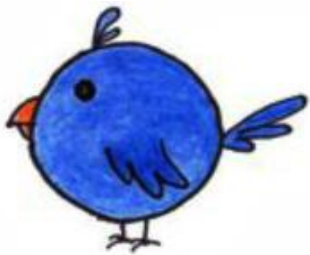
ምስል 2.11: ዝርግ ቅርፆች እርስ በእርስ በመገጣጠም ጎጆ ቤት መሳል

ተማሪዎች በክልላችን ደቡባዊ የኢትዮጵያ ክፍል ከሚገኙ የውሃ ውስጥ ሃብቶች አንዱ ዓሳ ነው።

ከታች በምንመለከተው ሰንጠረዥ ዓሳን በቀላል መስመሮች እና ቅርፆች በመገጣጠም እነዴት እንደሚሰራ ተመልከቱ።

1			
2			
3			
4			
5			

ምስል 2.12: በቀላል መስመሮችን እና ቅርፆችን በመገጣጠም ዓሳ መሳል

1			
2			
3			
4			
5			

ምስል 2.13: በቀላል መስመሮች እና ቅርፆች በመገጣጠም ደሮ መሳል

ማጠቃለያ

- ሙሉ የሙዚቃ ናታ እና ሌሎችንም የሙዚቃ ናታዎች እና የእረፍት (ድምፅ አልባ) የሙዚቃ ምልክት እንዴት በምልክት ማንበብ እንደምንችል እንመለከታለን ሁሌም ልጆች ከእንቅስቃሴ እና ውዝዋዜ ጋር የተቆራኙ ናቸው። ማለትም ልጆች ማንኛውም ነገር ለመግለፅም ሆነ ለመረዳት በእንቅስቃሴ (ውዝዋዜ) ሲሆን ቶሎ የመረዳት አቅም አላቸው።
- የመስመር መጀመርያ ነጥብ ነው። አንድ ነጥብ ከሌላኛው ነጥብ ጋር ስናገናኝ መስመር እንሰራለን።
- ንድፍ ማለት እርሳስን ተጠቅመን አንድ መስመር ከሌላ መስመር እየቀጣጠልን ወረቀት ላይ የምንሰራቸው የጥበብ ሥራዎች ንድፍ ይባላሉ።

የማጠቃለያ መልመጃ

1. ሙሉ የሙዚቃ ናታ እና ግማሽ የሙዚቃ ናታን ከነ የእረፍት ምልክታቸው ያሳዩ
2. ንድፍ ማለት ምን ማለት ነው?
3. ንድፍ ለመስራት የሚስፈልጉ ግብአቶች ዘርዝሩ?

4. መስመር ማለት ምንድን ነው?

5. የመስመር ዓይነት የሆነው የቱ ነው

ሀ. አግድም መስመር   ለ. ቁልቁል መስመር

ሐ. ሁሉም መልስ ናቸው

6. የቤተሰቦቻችን ገፁ-ባህሪያት በመምሰል እንዴት

መቸጫውት እንችላለን

ሀ. እናትን በመምሰል   ለ. አባትን በመምሰል

ሐ. ሀ እና ለ መልስ ነቸው

- ተማሪዎች ይህን ምዕራፍ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ:-**
- ❖ በአከባቢያችሁ የሰማችሁትን ሙዚቃ እየዘመራችሁ ትወዛወዛላችሁ
  - ❖ ተዛማጅ ታሪኮችን ከሀገራዊ ሙዚቃ እና ውዝዋዜ ጋር ታዛምዳላችሁ
  - ❖ ሀገራዊ ሙዚቃንና ውዝዋዜን ትለያላችሁ
  - ❖ የብሔር ብሔረሰቦችን ሙዚቃ ትጫወታላችሁ

❖ ቀለማት ከባህላዊ ምልክታ አኳያ ታውቃላችሁ

ከምዕራፉ የሚጠበቁ ውጤቶች

3.1 ሀገረ-ሰባዊ መብቶች እና ውዝዋዜ መግቢያ

ሀገረ - ሰባዊ መብቶች ወይም ውዝዋዜ ማለት የአንድ ሀገር ወይም አካባቢያዊ ክንዋኔዎች መግለጫ ነው። ማለትም አንድ አካባቢ የራሱ የሆነ የሀዘን ፣ የደስታ እና የክብረ በዓላት መግለጫ አላቸው።

ከትምህርቱ የሚጠበቁ ውጤቶች

- ይህን ርዕስ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-**
- ሀገረ-ሰባዊ መብቶች እና ውዝዋዜ ትገልጻላችሁ
  - በአካባቢያችሁ የሰማችሁት መብቶች እየዘመራችሁ ትወዛወዛላችሁ
  - ተዛማጅ ታሪኮችን ከሀገረ-ሰባዊ መብቶች እና ውዝዋዜ ጋር ታዛምዳላችሁ
  - ሀገረ-ሰባዊ መብቶችንና ውዝዋዜን ትለያላችሁ
  - የብሔር ብሔረሰቦችን መብቶች ትጫወታላችሁ

የማነቃቂያ ጥያቄ

○ ተማሪዎች ሀገረ - ሰባዊ ሙዚቃ እና ውዝዋዜ ምን እንደሆነ ግለፅ

ሀገረ-ሰባዊ ማለት የአንድ አካባቢ ባህላዊ (እምነት) ማለት ሲሆን ሀገራ-ሰባዊ ሙዚቃ ወይም ውዝዋዜ በአንድ አካባቢ (ሀገር) የሚከናወኑ (የክንዋኔዎች) መገለጫን በሙዚቃ እና በውዝዋዜ በማዋዛት የሚከናወን ነው። ይህም ስንል በተለያዩ አካባቢ የተለያዩ የባህል (የእምነት) ክብረ-በዓላት አሉ እነዚህም ደቦ ወይም ስዎች ተሰባስበው የአንድን ሰው ቤት፣ የእርሻ ቦታ ወዘተ ተሰባስበው በቡድን የሚሰሩት ነው። በዓመት በዓሎች፣ ዕረኞች በሚጠብቁበት ቦታ፣ በአጠቃላይ በሐዘን እና በደስታ ላይ ሁሉም አካባቢ የየራሳቸው የሆነ በህል አላቸው። አንዳንድ አካባቢዎች በሐዘን ጊዜ ሙዚቃ (ውዝዋዜን) በመጠቀም የሐዘንን ሥነ-ስርዓት እንደ ስወ የዕድሜ ክልል በሞቱ ምክንያት የተሰማቸውን ሐዘን እየገለፁ ያከብራሉ። ሁሉም በራሱ ባህል እና በራሱ እምነት ትክክል ነኝ ብሎ ያመነበትን ያለ አንዳች ፍርሃት እና መሸማቀቅ ያከብሩታል ወይም ይተገብሩታል። ይህ ማለት አንዳንድ ጎጂ የሆኑ ባህሎችም እንዳሉ ልትገነዘቡ ይገባል።

ለምሳሌ:- በጋሞ አከባቢ ውስጥ ብቻ የምናገኛቸው ብዙ አይነት አስደናቂ የሀዘን፣የደስታ መግለጫ ክብረ በዓላት ላይ የሚጠቀሙት መዘቃዊ ውዝዋዜዎች አላቸው።

ከነዚህም ውስጥ የሀዘን፣የጋራ የሥራ ዘፈኖች እና ደስታ ዘፈኖችን እንመለከታለን።

የበዓል ዘፈኖች:- በብሄረሰቡ ዘንድ በጣም ከሚከበሩ በዓላት መካከል አንዱና ዋናው "ዮ ማስቃላ" ሲሆን ጥምቀትም በኦርቶዶክስ እምነት ተከዮች በጣም ከቅድመ ዝግጅት እስከ መጨረሻው ድረስ ብዛት ያላቸው ሥነ-ሥርዓቶች ሳይዛነፉ (አንዳች ሳይቀር) የተለያዩ ባህላዊ ዘፈኖችን በመጫወት በዓሉን ይጨርሱታል።

በከባታና ጠምባሮ ዞን ውስጥ የሚጫወቱት የበዓል ዘፈኖች:- በላ ሄሌሌ፣መሰሊ ወጋ፣መርሽ ወጋ እያሉ ይጫወታሉ።

የሀዘን ዘፈኖች:- በለቅሶ ጊዜ በሚች ግለሰብ በር በተለያዩ ትይንቶች ታጅቦ የሚቀርብ ዘፈን ነው። ዱርሳ፣ግግሾ፣ቦሾ እና ሂርዔ የተባሉ የሀዘን መግለጫዎች ጭፈራዎች እና ዝላልሶና የሆ በመባል የሚታወቁ እንጉርጉሮዎች እንዲሁም በሚች ዕድሜ፣ዎታ እና ማህበራዊ የኑሮ ደረጃ በሚለያይ ሁኔታ ሲታይ ልዩ ያደርገዋል።

በከባታና ጠምባሮ ዞን ዉስጥ የሚጫወቱት የሀዘን ዘፈኖች፡-
አዬ ሞረ አዬ ሞረ እያሉ አባቶች የሚያዜሙት ዜማ ነዉ።

የጋራ የሥራ ዘፈኖች፡- በብሔረሰቡ አባላት የዕለት ትዕለት እንቅስቃሴ የሚከወኑ ብዛት ያላቸው ጨዋታዎች ሥራ ዘፈኖች፣ በዕድሜ፣ በጾታ፣ በሥራቦታ፣ ህጻናት ለማባበል፣ እንጨት ለመልቀም ስህዱ፣ ውሃ ለመቅዳት ስህዱ እና ወዘተ በጋራ በአንድ ድምፅ አልያም አንዱ እያወጣ ሌላው እየተቀበለ በጋራ ይዘፍኑታል በእንዳንዱም ሁኔታዎች የሚዘፈኑ ዘፈኖች እንደ ቦታው ይለያያሉ ።

በከባታና ጠምባሮ ዞን ዉስጥ የሚጫወቱት የጋራ የሥራ ዘፈኖች፡- ዩኔቤ ዩኔቤ ደገሌ አዴቸት በመለት ይጫወታሉ።
ለምሳሌ እነዚህን ምስሎች እንመልከት

ምስል 3.1: የቤንሻንጉል አካባቢ የመዝቃ መሣሪያ

ምስል 3.2: የኮንሶ ባህላዊ ጭፈራ

ምስል 3.3: የሐመር የሴቶች አለባበስ እና ጭፈራ

በደቡብ ብሔር ብሔረሰቦች ውስጥ በሚገኙ የሙዚቃ መሣሪያዎች የተሰራ መዝሙር

እኛም አለን ሙዚቃ

እኛም አለን ሙዚቃ ስሜት የሚያነቃ

ዋሽንታችን ላ ላ ላ ላ ላ

ካሳችን ላ ላ ላ ላ ላ

ድንኪያችን ፓምፓምፓምፓምፓም

አታሞችን ድንድንድንድንድን

ሎላታችን ላ ላ ላ ላ ላ

ምስል 3.4: ሎላታ

ምስል 3.5: ካሳ

ምስል 3.6: ዋሽንት

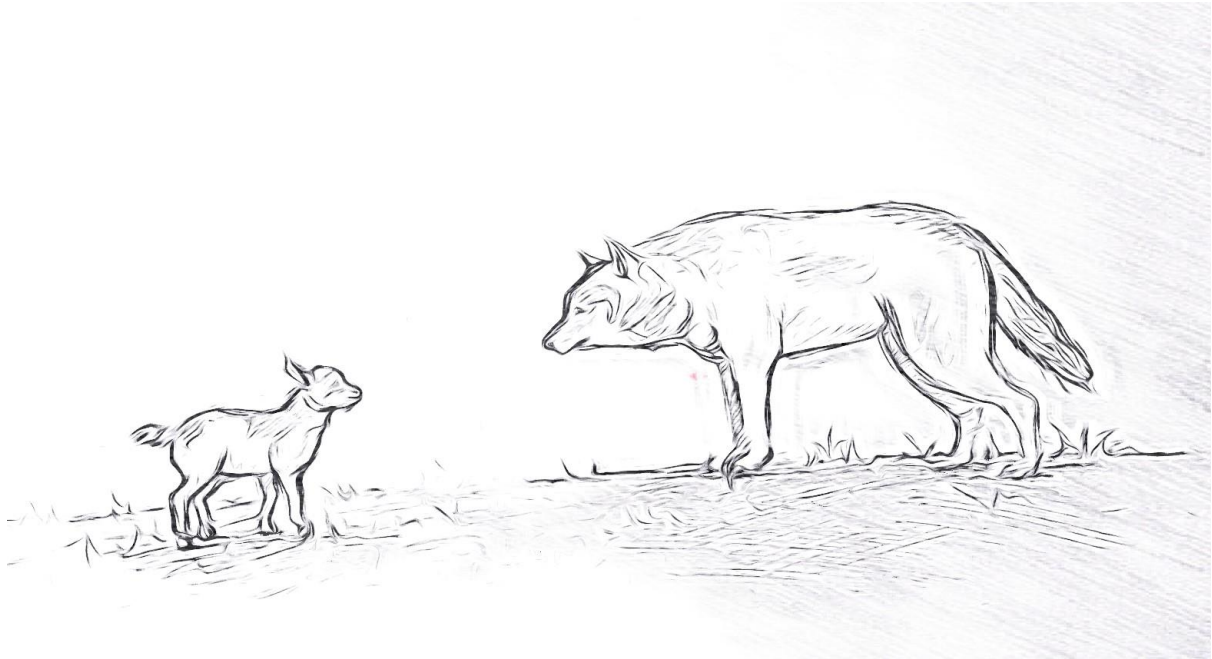

ምስል 3.7: አታሞ

ተረት ተረት (ሞኝ ቀበሮ)

ከእለታት አንድ ቀን አንድ ቀበሮ አንድ ትንሽ ግልገል አየና ቀስ ብሎ ወደ እሷዋ ተጠጋና ለግልገሉ እግሯን አስሮ ለመብላት ሲል “እኔን ልትብላኝም ልትገለግም ትችላለህ የእኔ የመጨረሻ ቃል እባክህ ስማኝ” አለችው። “ያንቺ ቃል ምንድ ነው?” በማለት ጠየቃት። እሷም “እባክህ አንተ ዋሽንት ብትጫወትልኝ ደስ ብሎህ ትብላኛለህ” በማለት ነገረችው። እሱም ደስ ብሎት ዋሽንቱን በማምጣት አንተ ዋሽንቱን በሚትጫወትበት ጊዜ በጣም ደስ ይላል አለችው ያሞኝ ቀበሮ ዋሽንቱን ድምፁን ከፍ በማድረግ መንፋት ጀመረ የዋሽንቱን ድምፅ የሰማው የበግ ጠባቂ የራሱን ሁለት ውሻዎችን ጠራቸው ውሻዎችም ያ ሞኝ ቀበሮ ያለበት ደርሶ

ግልገሏቸውን ከሞት አተረፉባት። ብልህና ብልጥ የሆነች ግልገል እየተደሰተችና እየሳቀች ተመለሰች።

የዚህ ተረት ቁም ነገር በዚህ ዘመን ብልህና ቁም ነገረኛ መሆን እንዳለብን ይገልጻል።

መልመጃ 3.1

- 1. ሀገራዊ መብቶች ወይም ውዝዋዜ ማለት ምን ማለት ነው?
- 2. ሀገራዊ ማለት ምን ማለት ነው?

- 3. በአካባቢያችሁ በሃዘን ጊዜ የምጠቀሙት የሙዚቃ መሣሪያ ግለፅ።
- 4. በደቡብ ብሄር ብሔርሰቦች ውስጥ በሚገኙ የሙዚቃ መሣሪያዎች የተሰራ መዝሙር በሚለው የግጥሙን ርዕስ ግለፅ።
- 5. ለግጥሙ ስንት ስንኞች አሉት
- 6. ሞኝ ቀበሮ ለመብላት ያለው ማንን ነው?
- 7. ትንሽ ግልገል ምን ዓይነት ጥያቄ አቀረበች?
- 8. ሞኝ ቀበሮ የተጠቀመውን የሙዚቃ መሣሪያ ግለፅ
- 9. የዚህ ተረት ዋና ዓላማ ምንድነው?

3.2. ተዛማጅ ታሪኮች

መግቢያ

ተማሪዎች በዚህ ርዕስ በአካባቢያችሁ ካሉ ታሪኮች በመነሳት ታሪክ እንድታውቁ የተለያዩ ታሪኮችን በማንበብ እና በማዳመጥ ወይም ፎቶግራፎችንና ስዕሎችን በማየት ታሪኮችን የማወቅ ዝንባሌ እና ፍላጎቱ እንዲኖራችሁ ተዛማጅ ታሪኮች ከአካባቢያችን እስከ ሃገራችን ድረስ ያሉ በየዘመኑ የተከናወኑ ክንውኖች፣ በተለያዩ ሙያዎች የተሰማሩ የታዋቂ ሰዎች፣ የሀገርና ፣ የቦታ ስሞችን ወዘተ ማዋቅ አለባቸው።

ከትምህርቱ የሚጠበቁ ውጤቶች

ተማሪዎች ይህን ርዕስ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

1. አከባብያዊ ጥበቦችን በመጠቀም

መዝሙሮች፣ የተውኔት ገጸበህርያት ታውቃላችሁ

2. ተዛማጅ ታሪኮች እና ተረቶችን ታውቃላችሁ

የእርቅ ስነ-ስርዓት

በጋሞ ዞን የሚኖሩ ማህበረሰቦች የራሳቸው የሆነ ባህላዊ የእርቅ ስነ ስርዓት አላቸው። በደል ያደረሰው አካል ለሀገር ሽማግሌዎች ስለ ችግሩ ያስረዳል። የሀገር ሽማግሌዎችም ዱቡሻ በሚባል አደባባይ ላይ የበዳይ እና ተበዳይ ወገንን ይሰበስባሉ። የሀገር ሽማግሌዎች ፃምፓራ የሚባል ጦር መሳይ መሳሪያ በማቆም እረጥብ ሳር ይዘው የተበዳይ ወገንን ለእርቅ ይጠይቃሉ። የእናንተ መበደል የእኛም በደል ነው ታሳ ታና ሞ እኔን እርቅ ማውረድ ደግሞ ከጥንት አባቶቻችን የወረሰነው ባህል ነው እባካችሁ እርቁን ተቀበሉ ብለው ይማጸናሉ። ተበዳዮችም ለሽማግሌዎቹ እሺ እርቁን እንቀበላለን ብለው ይገልጻሉ። ከእርቁ በኋላ በበዳይ ቤት ለተበዳዮች ግብዣ

ያደርጋሉ። በዳይና ተበዳይም በአንድ ቅል ፋርሶ ወይም በርዴ ይጠጣሉ በማሃላቸውም ሰላም ይወርዳል።

3.3. መ-ዚቃ፣ ውዝዋዜ፣ ቀለማት እና ትውና ከባህላዊ ምልክታዎች አኳያ

መግቢያ

ማህበረሰብ ማለት በአንድ አካባቢ የሚኖሩ ህዝቦች ሲሆኑ ተመሳሳይ የሆነ የአመጋገብ ስርዓት፣ የባህል፣ የቋንቋ፣ የአለባበስ ስርዓት፣ የኑሮ ሁኔታ ወ.ዘ.ተ. የሚጋሩ ህዝቦች ናቸው።

ተማሪዎች በዚህ ርዕስ የምንመለከተው በማህበረሰብ ውስጥ ያለው መ-ዚቃ፣ ውዝዋዜ፣ ቀለማት እና ትውና ከባህላዊ ምልክታዎች አኳያ የሚለውን ነው።

ከትምህርቱ የሚጠበቁ ውጤቶች

ተማሪዎች ይህን ርዕስ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-   ➤ የአካባቢያችሁን ባህልና ወግ ትለያላችሁ

- እንደ አከባቢያችሁ ባህልና ወግ ሙዚቃን ተጫወታላችሁ
- ቀለማትን ከባህላዊ ምልክታ አኳያ ታውቃላችሁ
- የቀለም አይነቶችን ታውቃላችሁ
- የቤተሰቦቻችሁ፣ የጋደኞቻችሁ የልብስ ቀለማት እና የሀገራችሁ የክልላችሁ የሰንደቅ አላማ ቀለማትን ለይታችሁ ታውቃላችሁ

3.3.1. ሙዚቃ እና ውዝዋዜ ከባህላዊ ምልክታ አኳያ

የማነቃቂያ ጥያቄዎች

- በአከባቢያችሁ ስላለው የሙዚቃ እና ውዝዋዜ ባህላዊ ምልክታ ምን እንደሚመስል ግለፁ?

ሁሉም ማህበረሰብ በደስታም ፣ በሐዘንም ወይም በተለያዩ ክብረ-በዓላትም ላይ ሙዚቃ እና ውዝዋዜ ልጠቀሙት ይችላሉ። ሲጠቀሙት ግን ሁሉም በራሳቸው ወግ እና ባህልን በጠበቀ አኳያ ነው።

ሙዚቃ እና ውዝዋዜ በተለያዩ ማህበረሰብ ከባህላዊ ምልክታ አንጻር ስንመለከት ሁሉም ሙዚቃን እንደ እምነታቸው እንደ አከባቢያቸው ባህልና ወግ የሁሉም አጠቃቀም የተለያ መሆኑን እንመለከታለን።

ሁሉም ማህበረሰብ የራሳቸው የአለባበስ ሥራዓቶችን በመጠቀም የሙዚቃ መሣሪያዎችንም በመያዝ ውዝዋዜ እና እንቅስቃሴ የሚያሳዩበት ተግባር መሆኑን ማየት እንችላለን።

3.3.2 ቀለማት ከባህላዊ ምልክታ አኳያ

ሰዎች ቀለሞችን ተጠቅመው ደስታቸውን፣ ሀዘናቸውን ወይም ስሜታቸውን ይገለጻሉ።

ቀለማት እንደየማህበረሰቡ የተለያዩ አመለካከት እና ትርጉም አላቸው።

ለምሳሌ፡ በአንድ አካባቢ ጥቁር ቀለም የሃዘን መገለጫ ሲሆን በሌላኛው ማህበረሰብ ደግሞ ጥቁር ቀለም የደስታ ወይም የጥሩ ነገር ተምሳሌት ሁኖ ልናገኘው እንችላለን።

ስለዚህ ተማሪዎች ቀለማት እንደየባህሉ እና እንደየማህበረሰቡ የተለያዩ ትርጉም እና አመለካከት አላቸው።

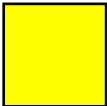

መልመጃ 3.2

1. የለበሳችሁት የልብስ ቀለም ምን እንደሆነ ለአስተማሪያቹ ግለፁ?
2. የምትወዱት የቀለም ዓይነት ምንድነው?

3. አከባቢያቸው ላይ በብዛት ምን ምን ዓይነት ቀለሞች ተመለከታቸው?

ምስል 3.8: የኢትዮጵያ ሰንደቅ ዓላማ

- አረንጓዴ: ለም መሬት እና እድገት
- ቢጫ: ብሩህ ተስፋ፣ ፍቅር
- ቀይ: የአባቶቻችን ደም፣ ነፃነት እና እኩልነት

በጌጣጌጥ፣ በአልባሳት፣ የቤት ቀለም እና የመሳሰሉት ቁሳቁሶች በተለያዩ መንገድ ቀለሞቹ ይገባሉ።

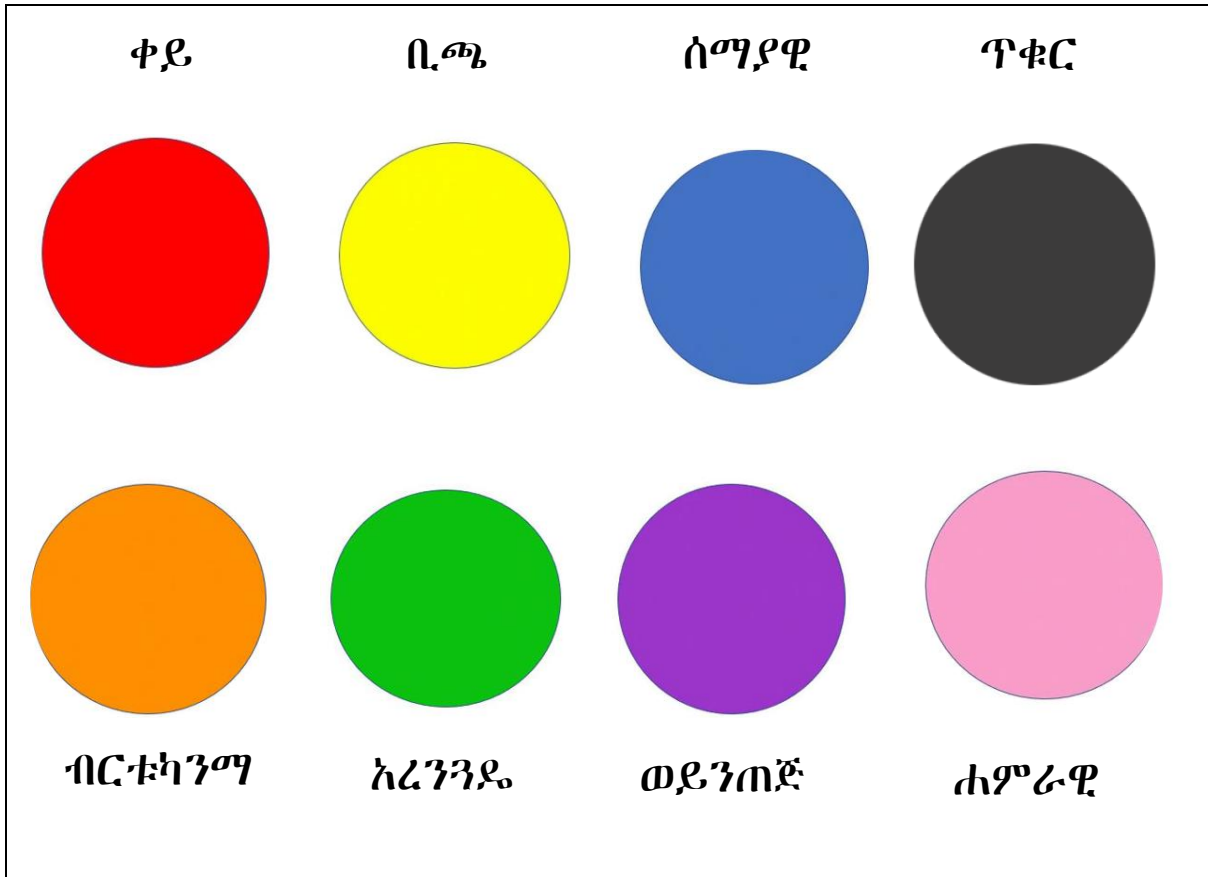
ምስል 3.9: በጌጣጌጥ ላይ የሚገኙ ቀለሞች

ምስል 3.10: የቤት ቀለሞች

የቀለም አይነቶች

ቀለሞች በእይናችን በማየት እንለያቸዋለን።ቀለም ለማየት ብርሃን ያስፈልገናል።በዙ የቀለም አይነቶች አሉ እነዚህም ቀይ፣ ሰመያዊ፣ ቢጫ፣ አረንጓዴ፣ ብርቱካንማ፣ ወይንጠጅ፣ ሃምራዊ ወ.ዘ.ተ. ናቸው።

ምስል 3.11: የተለያዩ የቀለም አይነቶች

ቀይ

ሰማያዊ

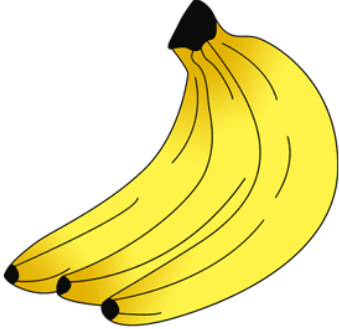

ብርቱካንማ

ቢጫ

ምስል 3.12: አበባ እና አበበ የተለያዩ የልብስ ቀለሞች ለብሰው

የፍራፍሬ ቀለም መለየት	
	ብርቱኳንማ
	ቢጫ
	ቀይ
	አረንጓዴ

ምስል 3.13: የተለያዩ የፍራፍሬ ቀለሞች

መልመጃ 3.3

1. አሾካይ ምን አይነት ቀለም አለው?
2. ሰማይ ምን አይነት ቀለም አለው?
3. አበባ እና አበበ ምን አይነት ቀለም ለበሱ?
4. የቀለም አይነቶች ዘርዘሩ?
5. ብርቱካን ምን አይነት ቀለም አለው?
6. ሙዝ ምን አይነት ቀለም አለው?
7. አፕል ምን አይነት ቀለም አለው?

ባህላዊ የቀለም አዘገጃጀት

ተማሪዎች አከባቢያችንን ከሚገኙ ቁሳቁሶች እና ተፈጥራዊ ግብአቶች በመጠቀም የተለያዩ ቀለሞች ማዘጋጀት እንችላለን። ለምሳሌ የኢትዮጵያ ሰንደቅ አላማ እንዴት እንደሚዘጋጅ ተመልከቱ።

1. አረንጓዴ ቀለም አዘገጃጀት

የቀለም ዓይነት	የሚያስፈልጉ ግብአቶች
አረንጓዴ ቀለም	<ul style="list-style-type: none"> • ሙቀጫ (መፍጫ) • አንድ ጎድጓዳ ሳህን • የሻይ ብርጭቆ • ብልቃጥ

አረንጓዴ ቀለም ከተለያዩ አረንጓዴነት ከላቸው ቅጠላቅጠሎች ማዘጋጀት እንችላለን።

አሰራር

1. መጀመርያ ያዘጋጀውን የብሳና ቅጠል እንወቅጠዋለን።
2. የተወቀጠውን ቅጠል በሳህን ውስጥ አድርገን በትንሹ ውሃ በመጨመር እንፈጨዋለን።
3. የውሃውን መጠን በአንድ ተኩል የሻይ ብርጭቆ በማድረግ የተወቀጠ ቅጠል ላይ ሩብ(1/4) ብርጭቆ ውሃ በመጨመር እናማስለዋለን።

ተማሪዎች በዚህ ሁኔታ የተዘጋጀው ቀለም ስዕል ልንስልበት እና ልንፅፍበት እንችላለን።

2. ቢጫ ቀለም አዘገጃጀት

የቀለም ዓይነት	የሚያስፈልጉ ግብአቶች
ቢጫ ቀለም	<ul style="list-style-type: none"> • ሙቀጫ (መፍጫ) • አንድ ጎድጓዳ ሳህን • መቁረጫ • የመቅመቆ ስር

አሰራር

1. የመቅመቆ ሰሩን በደንብ ማጠብ
2. ካጠብነው በኋላ የላይኛው የመቅመቆ ሽፋኑን በቢላዎ እንልጠዋለን።
3. ከላጥነው በኋላ አድቅቀን በመክተፍ ፀሃይ ላይ እናደርቀዋለን።

4. በፀሃይ የደረቀው የመቅመቆ ስር እንወቅጠዋለን።
5. ድስት ላይ ውሃ በመጣድ ሲንተከተክ የተፈጨውን መቅመቆ ስር ድስት ላይ በመጨመር እንዳይንጉል በደንብ እናማስለዋለን።
6. ከተጣደበት አውርደን ከቀዘቀዘ በኋላ ቀለል ያሉ ስዕሎች መሳል እና ማቅለም እንችላለን።

3. ቀይ ቀለም አዘገጃጀት

የቀለም ዓይነት	የሚያስፈልጉ ግብአቶች
ቀይ ቀለም	<ul style="list-style-type: none"> • ሙቀጫ (መፍጫ) • አንድ ጎድንዳ ሳህን • ስካር(ሙጫ) • ቀይ አፈር

አሰራር

1. አከባቢያችን ላይ ቀይ አፈር በመፈለግ እናዘጋጃለን።
2. ቀይ አፈሩን አሰኪልም እንወቅጠዋለን።
3. የተፈጨውን ቀይ አፈር በፈላ ውሃ በመጨመር እናማስለዋለን።
4. ስካር በመበጥበጥ ከሚፈላው ቀይ አፈር ጋር በደንብ ማማሰል።
- 5.

3.3.3. ትውና ከባህላዊ ምልክታ አኳያ

መግቢያ

ትውና የዕለት ተዕለት ኑሮን ለመድረክ በሚመጥን መልኩ ከሽኖ በመድረክ ማቅረብ ነው። ትውና በገፁ-ባህሪያት ተከፋፍለው የሚተገበሩትን ታሪኮች ተግባራት ማሳያ ወይም መናገርያ ነው። በዚህም መሰረት የተለያዩ ባህሎችን ሀገረሰባዊ ድርጊቶችን በትውና ማቅረብ ማሳየት መናገር ይቻላል።

ባህላዊ (ሀገረሰባዊ) ድርጊቶች ከትውና ጋር ይመሳሰላል። ይህን ስንል ባህላዊ(ሀገርሰባዊ) ድርጊቶች በአንድ አካባቢ የሚገኝ ማህበረሰብ ወይም ቡድን አምነው ተቀብለው የሚያከናውኑት ድርጊቶች፣ እምነቶች ጊዜውን እና ቦታውን በመጠበቅ በየጊዜው የሚከናወኑ ድርጊቶች ናቸው። አንድ ትውልድ ለቀጣዩ ትውልድ ያስቀጥላል ቀደምት አባት አያቶቹ እንደከወኑት እሱም ይከውናል።

ድርጊቶችም ሙሉ በሙሉ በማስመሰል ይከውናሉ። ከማስመሰል በላይ በመሆን ንግግሮችንም በተመሳሳይ እንደቀደምቶቹ እየደጋገሙ ይከውናሉ። ይህም ማስመሰል ወይም መተወን ነው።

ምስል 3.14: ልጆች ተረትተረት ሲያዳምጡ

መልመጃ 3.4

1. ተማሪዎች:- ተራ-በተራ በአከባቢችሁ የምታውቁትን ተረት ለክፍል ተማሪዎች ተናገሩ።

የምዕራፉ ማጠቃለያ

- ሀገረ - ሰባዊ ሙዚቃ ወይም ውዝዋዜ ማለት የአንድ ሀገር ወይም አካባቢያዊ ክንዋኔዎች መግለጫ ነው።
- ሙዚቃ እና ውዝዋዜ በተለያዩ ማህበረሰብ ከባህላዊ ምልክታ አንጻር ስንመለከት ሁሉም ሙዚቃን እንደ እምነታቸው እንደ አካባቢያቸው ባህልና ወግ የሁሉም አጠቃቀም የተለያ መሆኑን እንመለከታለን።
- ትውና የዕለት ትዕለት ኑሮን ለመድረክ በሚመጥን መልኩ ከሽኖ በመድረክ ማቅረብ ነው።
- ቀለሞች በአይናችን በማየት እንለያቸዋለን። ቀለም ለማየት ብርሃን ያስፈልገናል።
- ሰዎች ቀለሞችን ተጠቅመው ደስታቸውን፣ ሀዘናቸው ወይም ስሜታቸው የገልጻሉ።
- ቀለማት እንደየማህበረሰቡ የተለያዩ አመለካከት እና ትርጉም አላቸው።

ማጠቃለያ መልመጃ

1. በአካባቢያችሁ በሃዘን ጊዜ የምጠቀሙበት የሙዚቃ መሣሪያ ግለፅ።
2. የኢትዮጵያ ሰንደቅ ዓላማ ላይ ያሉት ቀለማት ትርጉማቸውን ለመምህራችሁ ግለፅ።

ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ ምረጡ

1. በጋሞ ብሄረሰብ በመስቀል አካባቢ ጊዜ የሚዜም ዜማ የቱ ነው

- ሀ. አባባላዎቻቸው
- ለ. የ-መስቀላ
- ሐ. መልስ የለም

2. በኢትዮጵያ ሰንደቅ ዓላማ ላይ ይለዉ ቢጫ ቀለም ምን ይወክላል

- ሀ. ቡሩህ ተሰፋ
- ለ. ነፃነትና እኩልነት
- ሐ. ለም መሬት እና እድገት

3. ትውና ከባህላዊ ምልክታ አኳያ እንዴት ማስመሰል እንችላለን

- ሀ. ድርጊቶችን ሙሉ በሙሉ በማስመሰል
- ለ. ድርጊቶችን በከፊል በማስመሰል
- ሐ. ድርጊት በሌለበት

4. ሰዎች ቀለሞችን ተጠቅመው _____ ይገልጻሉ

- ሀ. ደስተኛውን
- ለ. ሀዘነኛው
- ሐ. ሀ እና ለ መልስ ናቸው

መግቢያ

በዚህ ምዕራፍ የትውን እና የእይታ ጥበባት በመጠቀም አድናቆትን /ማድነቅን/ መግለፅ ሲሆን በዚህ መሰረት ተማሪዎች መዘቃን፣ ስዕልን፣ ውዝዋዜንና ትውናን /ድራማን/ የማድነቅ ችሎታችሁን እንድታዳብሩ ለማድረግ ከፍተኛ ሚና ይኖረዋል።

ከምዕራፉ የሚጠበቁ ውጤቶች

ተማሪዎች ይህን ምዕራፍ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

1. የትውን እና የእይታ ጥበባትን ምንነት ታወቃላችሁ
2. የትውን እና የእይታ ጥበባትን በተግባር ሰርታችሁ ታሳያላችሁ
3. የትውን እና የእይታ ጥበባትን ተጠቅማችሁ ተፈጥሮን ታደንቃላችሁ

4.1 የእይታ እና የትውና ጥበብ ክንዋኔዎች

ተማሪዎች በዚህ በምዕራፍ እይታዊና ክውናዊ ጥበባትን እንዴት ማድነቅና በመጠቀም ተማሪዎች ሙዚቃን፣ ስዕልን፣ ውዝዋዜንና ትውናን /ድራማን/ የማድነቅ ችሎታችሁን እንድታዳብሩ ለማድረግ ከፍተኛ አስተዋፅኦ ያለው ምዕራፍ ነው።

ከትምህርቱ የሚጠበቁ ውጤቶች

ተማሪዎች ይህን ርዕስ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

1. ሙዚቃ ለሰው ልጆች ሁሉ ምን እንደሆነ ትረዳላችሁ
2. ልጆች የትውን እና የእይታ ጥበብ ክንዋኔዎች ያሳያሉ
3. ልጆች ስዕልን በመሳል፣ በመስማት እና በመጫወት አከባቢያችሁን ታደንቃላችሁ

4.1.1 በሙዚቃ ማድነቅ

የማነቃቂያ ጥያቄ

- የትውን እና የእይታ ጥበብ ከማህበረዊ ክንዋኔዎች አንፃር ምን እንደሚመስሉ ለመምህራቹ አብራሩ።

ሙዚቃ በልጆች ሕይወት ውስጥ ወሳኝ እና በሁሉም ደረጃ ልተገበር የሚገባ የክህሎት ትምህርት ነው። ልጆች ሙዚቃን በመስማት እና በመጫወት ካደጉ አዕምሮቸው ብህሩ ነው። ልጆች ከልጅነታቸው ጀምሮ ሙዚቃን በማወቅ ካደጉ ለሙዚቃው ዘርፍ ብዙ ነገሮችን ማበርከት ይችላሉ።

ጨረቃ ድንቡለቃ

ጨረቃ ድንቡለቃ
 አዬ ቤት ገባች አውቃ
 አዬ ቤት ያሉ ሰዎች

ፈተጉ ፈታተጉ
 በቁሪፍቱ አስቀመጡ
 ቁሪፍቷ ስትሰበር
 በዋንጫ ገለበጡ
 አጃ ቆሎ ስንዴ ቆሎ
 ያችን ትተሽ ይህችን ቶሎ
 ገበሬው በእርሻ ቦታ

ገበሬው በእርሻ ላይ ገበሬው በእርሻ ላይ
 እዩት ተመለክቱት ገበሬው በእርሻ ላይ
 ገበሬው ሚስት አለው ገበሬው ሚስት አለው
 እዩት ተመለክቱት ገበሬው ሚስት አለው
 ሚስትየው ልጅ አላት ሚስትየው ልጅ አላት
 እዩ ተመለክቱ ሚስትየው ልጅ አላት

ልጁ ሞግዚት አለው ልጁ ሞግዚት አለው
 እዩ ተመልከቱ ልጁ ሞግዚት አለው
 ሞግዘቷ ውሻ አላት ሞግዘቷ ውሻ አላት
 እዩ ተመልከቱ ሞግዘቷ ውሻ አላት
 ውሻው ድመት አለው ውሻው ድመት አለው
 እዩ ተመልከቱ ውሻው ድመት አለው
 ድመቷ አይጥ አላት ድመቷ አይጥ አላት
 እዩ ተመልከቱ ድመቷ አይጥ አላት
 አይጧ አይብ አላት አይጧ አይብ አላት
 እዩ ተመልከቱ አይጧ አይብ አላት
 አይብ ብቻውን ነው አይብ ብቻውን ነው
 እዩ ተመልከቱ አይብ ብቻውን ነው

ኤሊ እና ጥንቸል

ኤሊ እና ጥንቸል ተነጋገሩ
 ማራቶን እሩጫ ልወዳደሩ
 ውድድሩ ሲያበቃ ሩጫው
 እስኪ ገምቱ የማን ነው ዋንጫው
 እነ ጦጦና እነ ዝንጆሮ
 እነ ተኩላ እና እነ ቀበሮ
 ውድድር ልያዩ ተሰባስበዋል
 ኤሊ እና ጥንቸል ተዘጋጅተዋል
 ኤሊ በርቺ በርቺ እንዳትረቺ
 ጥንቸልዋ በርቺ በርቺ እንዳትረቺ
 ሽጉጥ ሲቶከስ ጥንቸል በረረቺ
 ኤሊ እንደ አቅሚ ተወተረተረቺ

ጥንቸል ፈጥና ከዓይን እርቃለች
 ድንጋዩ ከብዲት ኤሊ ደክማለች
 ጥንቸልዋ በርቺ በርቺ እንዳትረቺ (2)
 ኤሊ ቀርፋፋ መቼም አትቀድመኝ
 ትንሽ ልተኛ መቼም አትቀድመኝ
 ትንሽ ልተኛ በጣም ደከመኝ
 ብላ ብተኛ ስለናቀቻት
 ቀረፈፍ እያለች ኤሊ አለፈቻት
 ኤልዩ በርቺ በርቺ እንዳትረቺ (2)
 ኤሊ አሸንፋ ገመድ ስትበጥስ
 ጥንቸል ነቃች ሕልሚን ሳትጨርስ
 ጥንቸል አፈረች አንገቷዋን ደፋች
 ባልናኳት ብላ በጣም ተከፋች
 ኤልዩ በርቺ በርቺ እንዳትረቺ (2)

4.1.2 ስዕልን በመስራት ማድነቅ

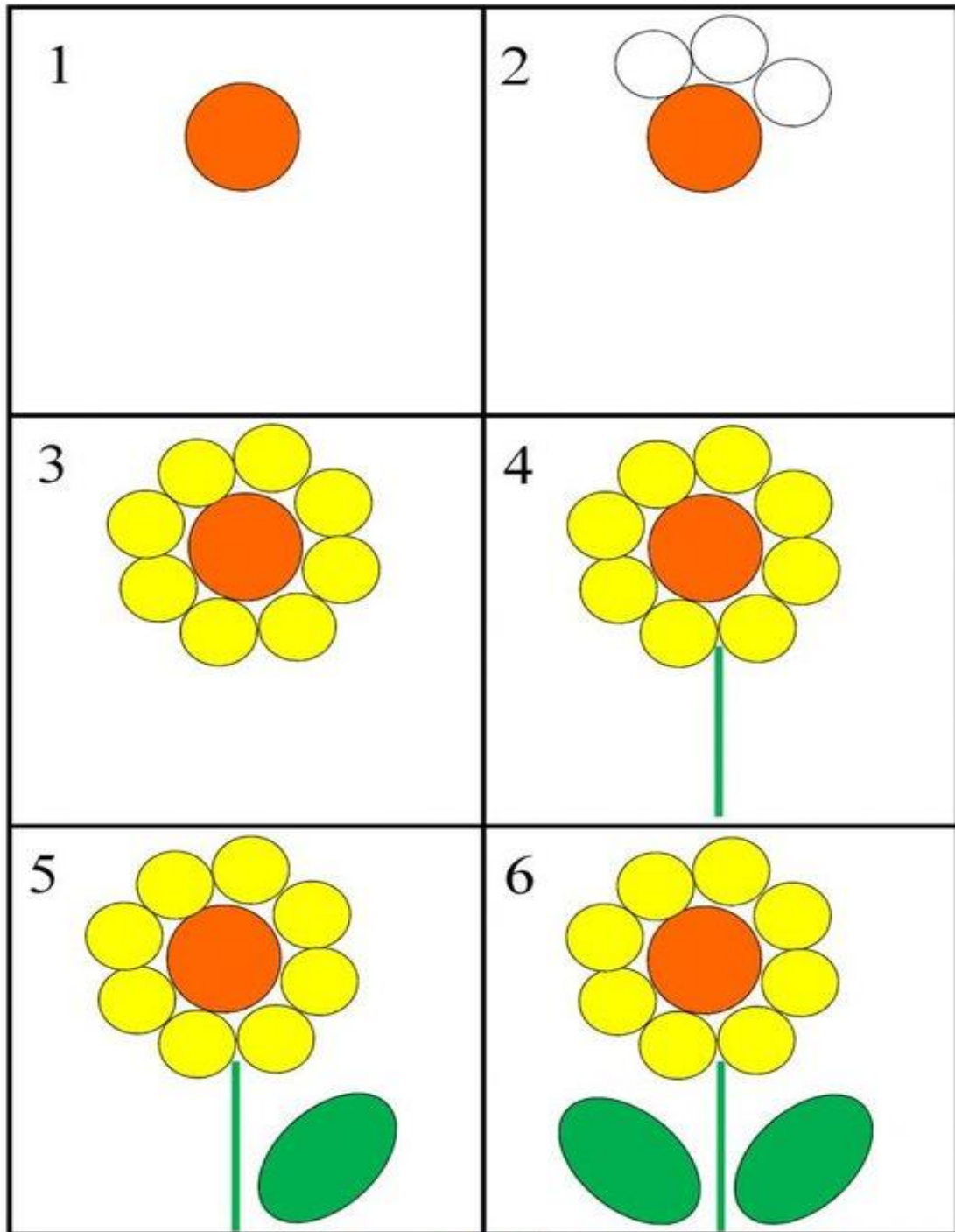
ተማሪዎች አድናቆት ማለት ለአንድ ስራ ወይም ተፈጥራዊ ለሆኑ ነገሮች እውቅና ወይም ምላሽ መስጠት ማለት ነው። አከባቢያችንን ላይ ብዙ የሚደነቁ ነገሮች አሉ።

የማነቃቅያ ጥያቄ

- ተማሪዎች ለስዕል ያላችሁን አድናቆት በየግላችሁ መምህራችሁ በሚያሳዩችሁ መሰረት ስዕል በመስራት አድናቆታችሁን ግለፁ።

ምስል 4.1: አበባ ስዕል ስትለማመድ

ምስል 4.2: ክብ ቅርፅ በመገጣጠም አበባ መሳል

መልመጃ 4.3

1. ከላይ በተቀመጠው ምሳሌ መሰረት አበባ ስላችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ።

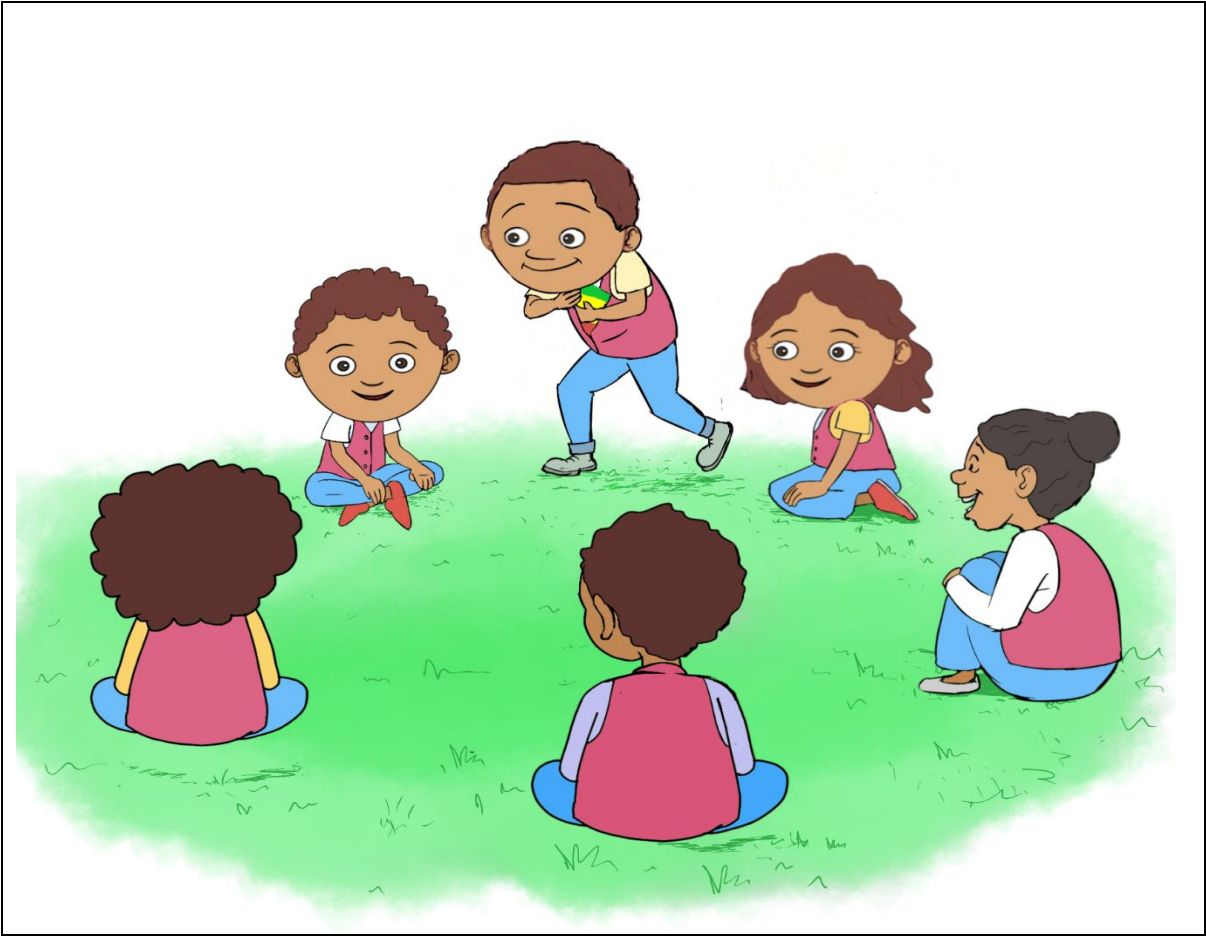
4.1.3 ትውናን /ድራማን/ ትውና በመስራት ማድነቅ

ተማሪዎች የተለያዩ ጨዋታዎችን የሚጫወቱት በማስመሰል የተለያዩ ገፁ-ባህርያትን ድርጊያዎችን በመጠቀም ስለሆነ በእነዚህ ጨዋታዎች ሳይረዱት ሳያውቁት የተለያዩ ገፁ-ባህርያትን በመውሰድ ይተውናሉ።

ለምሳሌ፡ ዕቃ ዕቃ ሲጫወቱ የአባትን የእናትን የልጅን ወዘተ ገፁ-ባህርያት በመውሰድ በቤታቸው ውስጥ ቤተሰቦቻቸው ሲከውኑ ያዩትን የሰሙትን ያስመስላሉ። እንደ ሆያ ሆዬ፣ አበባዬሽወይ የመሳሰሉ ጨዋታዎችን ደግሞ ግጥም ዜማ እና ድራማዊ ድራጊታቸውን ጨምሮ የሚከውኑበት ስለሆነ ልጆች በጨዋታ በማስመሰል እና በመተወን ከዚህ ድርጊት እየተለማመዱ ያጠናሉ ያቀርባሉ።

ሀገሪን ያያችሁ

- አጫዎች :- ሀገሪን ያያችሁ
- ተቀባይ:- አላየንም ባካችሁ
- አጫዎች:- ሀገሪን ያችሁ
- ተቀባይ:- አላየንም ባካችሁ
- አጫዎች:- ይች የማን ሀገር ናት
- ተቀባይ:- የኔ ሀገር የኔ እናት

ምስል 4.3: ልጆች ሀገራን ያያችሁ ሲጫወቱ

መልመጃ 4.4

1. ከመጽሐፉ ላይ ያለውን ሀገራን ያያችሁ የሚለውን ጨዋታ ግጥም ልመዱ።
2. በጨዋታ ቦታ ክብ ሰርታችሁ ተቀመጡ።
3. የለመዱትን ግጥም በማህረቤን ያያችሁ ዜማ ሀገራን ያያችሁ ብላችሁ ተጫወቱ።

ማጠቃለያ

- መዘቃ፣ ውዝዋዜ፣ ስዕል፣ ቲያትር እና ፎቶግራፍ የእይታዊና ክፍናዊ ጥበባት ዘርፎች ሲሆኑ ለልጆች ማህበራዊ፣ ስነ ልቦናዊና አካላዊ እድገት ከፍተኛ ጠቀሜታ ያላቸው የኪነ ጥበብ ዘርፎች ናቸው።
- አድናቆት ማለት ለአንድ ስራ ወይም ተፈጥራዊ ለሆኑ ነገሮች እውቅና ወይም ምላሽ መስጠት ማለት ነው።
- ተማሪዎች የተለያዩ ጨዋታዎችን የምጫወቱት በማስመሰል የተለያዩ ገፁ-ባህርያትን ድርጊያዎችን በመጠቀም ስለሆነ በእነዚህ ጨዋታዎች ገፁ-ባህርያትን በመውሰድ መተዎን ነው።
- መዘቃ ለሰው ልጆች ሁሉ ከሃዘን መውጫ፣ በደስታ ጊዜ መዝናኛ፣ ተማሪዎች እያጠኑ እንደ መዝናኛ፣ ሥራዎችን በምንሰራበት ጊዜ እንደ መዝናኛ እና ወዘተ ተግባራትን ለመፈፀም የምንጠቀምበት መሣሪያ ነው።

የማጠቃለያ መልመጃ

1. ተማሪዎች በአካባቢያችሁ የምታውቁትን የውዝዋዜ አይነት ለመምህራችሁና ለክፍል ጓደኞቻችሁ መጫወት አሳዩ።
2. ልጆች በአካባቢያችሁ የምታገኙትን አበባ ንድፍ በየግላችሁ በንድፍና ቀለም በመቀባት ለመምህራችሁ አሳዩ።

3.ተማሪዎች በአካባቢያችሁ የምታውቋቸውን የሰዎች ወይም የእንስሳት ድምጽና እንቅስቃሴን አስመስላችሁ በመተወን ለክፍል ጓደኞቻችሁ አሳዩ።

4. ተፈጥሮን እንዴት ማድነቅ እንችላለን

5. ሽጉጥ ሲተኮስ ጥንቸል በረረች ኤሊ እንደ አቅሚ _____

ሀ. በረረች ለ. ደከመች ሐ. ተውተረተረች መ. ሁሉም

ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክልለኛውን መልስ ምረጡ

1. _____ ለልጆች የማህበረዊ፣ ስነ-ልቦናዊና አካለዊ እድገት ከፍተኛ ጠቀሜታ የላቸው የኪነ-ጥበብ ዘርፎች ናቸው

ሀ . መብቃ ለ. ወዝዋዜ ሐ. ሀ እና ለ

2. _____ ማለት ለአንድ ስራ ወይም ተፈጥራዊ ለሆኑ ነገሮች እወቅና ወይም ምላሽ መስጠት ማለት ነው

ሀ. ቲያትር ለ. አድናቆት ሐ. ጨዋታ

መግቢያ

እይታዊና ክውናዊ ጥበባት በአንድም በሌላ መልኩ የራሳቸው የሆነ የእርስ በርስ ዝምድና ያላቸው ሲሆኑ እይታዊ ጥበባት የምንላቸው ሲከወኑ(ሲተገበሩ) በአይን የሚታዩ እንደ ስዕል ፣ቅርጻ ቅርጽ ፎቶግራፍ ወዘተ የመሳሰሉት ሲሆኑ ክውናዊ ጥበባት የምንላቸው ደግሞ ሲከወኑ(ሲተገበሩ) በአይን የሚታዩ ወይም በጀሮ የሚደመጡ እንደ ሙዚቃ፣ቴያትር(ድራማ)፣ ውዝዋዜ፣ፊልም፣ትውና የመሳሰሉትን ያጠቃልላል። በመሆኑም በዚህ ክፍል ትምህርት ስለ እያንዳንዳቸው የእርስ በርስ ዝምድና እንዲሁም ሌሎች ትምህርቶችን ለማስተማር ያላቸውን ሚና እንመለከታለን።

የምዕራፉ የሚጠበቁ ውጤቶች

- ተማሪዎች ይህንን ምዕራፍ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፦
- ❖ የትውን እና የእይታ ጥበባት ዝምድና ታደንቃላችሁ
  - ❖ የእይታዊና ክፍናዊ ጥበባትን በተግባር ሰርታችሁ ታሳያላችሁ
  - ❖ የትውን እና የእይታ ጥበባት ዝምድናን ትረዳላችሁ

5.1. መዘቃ እና የእይታ ጥበባት ግንኙነት

መግቢያ

መዘቃ እና የእይታ ጥበብ ግንኙነታቸውን በዚህ ምዕራፍ በደንብ አድርገን እናያቸዋለን። መዘቃ ማለት ዜማ፣ ስልተምት(ሪትም)፣ ሃርመኒ(ህብረ ዜማ) ያላቸው ድምፆች ሁሉ መዘቃ ለማለት እንችላለን። የእይታ ጥበብ ማለት መስመሮች ቀለሞች እና ሌሎች ግብአቶች ተጠቅመን የሚሰሩ በአይን የሚታዩ ስዕላዊ መገለጫዎች ሲሆኑ መዘቃ እና ስነ-ጥበብ ሁለቱም ለአንድ ማህበራዊ-ሰብ ሃሳብ እና ስሜቱን በመግለፅ ከፍተኛ ሚና ይጫወታሉ።

ከርዕሱ የሚጠበቁ ውጤቶች

ተማሪዎች ይህን ርዕስ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

- ስለሙዚቃ እና የእይታ ጥበብ ግንኙነት ትረዳላችሁ
- ስለሙዚቃ እና የእይታ ጥበብ ለማህበረ-ሰብ ያለው አተዋፅኦ ትረዳላችሁ

ማነቃቂያ ጥያቄዎች

- ተማሪዎች የምታውቋቸውን ሙዚቃዎች በመጫወት ለመምህራችሁና ለንግዳቸዎችሁ አሰሙ?
- ተማሪዎች ስለ ሙዚቃ እና የእይታ ጥበብ ግንኙነት እና ልዩነት ግለፁ?

ሙዚቃ እና የእይታ ጥበብ ተዛማች እና አንዱ ከአንዱ የማይነጣጠል የትምህርት ዘረፍ ነው። ሁለቱም ዘርፎች ሰዎች አዕምሯቸውን በመጠቀም የሰውን ስሜት የሚያነቃቁ ነገሮችን ለመፍጥር ይችላሉ።

ሙዚቃ ዜማን፣ ስልተምት(ሪትም)፣ ህብረ ድምፅ

በመጠቀም የሰውን ስሜትን በማነቃነቅ እንዲሁም ሰዎች በአካላቸው እንድንቀሳቀሱ ያደርጋቸዋል።

ሙዚቃ እና የእይታ ጥበብ እርስበርስ የተሳሰሩ እና ተምሳሌታዊ ናቸው። አንደ ኪነ ጥበብ ቅርፅ እንከን የለሽ ወደ ሌላ ይለወጣል ሙዚቃ ከጥንት ጀምሮ ለብዙ ሰዓሊዎች እና የእይታ አርቲስቶች ማነቃቂያ እና መነሻ ነው። ለብዙኃን እንደ መዝናኛ እና ንቁ የጥበብ ተሳትፎ የሙዚቃ ተወዳጅነት በዓለም ውስጥ በሚሊዮኖች በምቆጠር የሙዚቃ ቡድኖች አማካኝነት ይታያል። እኛ በምናደርጋቸው ነገሮች ሁሉ ሙዚቃ ነው ለማለት እንችላለን።

ብዙ ሰዎች በሕልም ውስጥ ሙዚቃን ይሰማሉ እና አንዳንዶች ሙዚቃን ሲሰሙ ቀለሞችን ያያሉ።

ሙዚቃ እና የእይታ ጥበብ የተለመዱ አካላትን መርሆችን እና ሂደቶችን ያረጋሉ ።

የሙዚቃ አላባዊያን	የእይታ ጥበብ አላባዊያን እና መርህ
ዜማ (ሜሎዲ)	እንቅስቃሴ (ሙብመንት)
ስልተምት (ሪትም)	ድግግሞሽ (ሪትም)
የድምፅ ንብርብር (ቴክኒኮች)	ልሰላሴ እና ሸካራነት (ቴክኒኮች)

አዝማችና ቁጥር መለያ (ፎርም)	ቅርፅ (ፎርም)
ቃና (ቲምበር)	ቀለም (ክለር)
ህብረ ድምፅ (ሀርመኒ)	ዉበት (ሀርመኒ)

ሰንጠረዥ 5.1: የሙዚቃ እና የእይታ ጥበባት ያለው ዝምድና

መልመጃ 5.2

የሚከተሉትን ጥያቄዎችን እውነት ወይም ሐሰት በማለት መልሱ

1. ሙዚቃ እና የእይታ ጥበብ እርስ በእርስ የተሳሰሩ እና ተምሳሌታዊ ናቸው
2. እኛ በምናደርጋቸው ነገሮች ሁሉ ሙዚቃ ነው ለማለት እንችላለን።
3. የሰው አካል የሙዚቃ መሣሪያ ሊሆን አይችልም
4. በሙዚቃ እና በእይታ ጥበቦች መካከል ብዙ የጋራ ነገሮች አላቸው።

5.2. በሰውነት አካላት የሚሰሩ ሙዚቃዎች

መግቢያ

የሰው አካል የሙዚቃ መሣሪያ ነው። ማለትም የሰውነት አካላችን በማወዛወዝ አስደናቂ የቡድን ሙዚቃን ለመፍጠር ጠቃሚ መሣሪያ ነው።

ከትምህርቱ የሚጠበቁ ውጤቶች

ተማሪዎች ይህን ትምህርት ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ

- የሰውነት አካላት በመጠቀም የተለያዩ ሙዚቃዎችን ትጫወታላችሁ
- በሰውነት አካላት የሚፈጠሩ ድምፆችን ትገልጻላችሁ
- የሰውነት አካላችን በመጠቀም ራቲምን (ስልተምት) ትቆጥራላችሁ
- የሙዚቃ መሣሪያ ሳይነኖር ራቲም (ስልተምት) ጠብቀው እንዴት እንደምትጫወቱ ትገልጻላችሁ
- ልጆች የራሳቸውን የሰውነት አካላት ተጠቅማችሁ የተለያዩ ጨዋታዎችን ታሳያላችሁ

የማነቃቂያ ጥያቄ

- ተማሪዎች ያለ ሙዚቃ መሣሪያ በሰውነት አካላችሁን በመጠቀም ሙዚቃን ስሩ

በዚህ ክፍል ደረጃ ለሙዚቃ ትምህርት አስፈላጊ የሰውነት አካል ነው።

ይህም ማለት የሙዚቃ መሣሪያ ሳይኖር የሰውነት አካላችሁን በመጠቀም ሙዚቃን ራዲዮ (ስልተ ምት) ጠብቆ መጫወት ትችላላችሁ።

ስለምት (ስልተምት) እና ሌሎችን የሙዚቃ ጽንሰ ሀሳቦችን ያስተምራል ማለትም በተለምዶ ዋና ዋና የሙዚቃ ድምፆችን ከዝቅተኛ ደረጃ እስከ ከፍተኛ ድምጽ በቀደም ተከተል በእግር መሬትን በመምታት (በመርገጥ) በማጨብጨብ ፣ ጣቶችን ጠቅ ጠቅ በማድረግ ፣ የእግር ታፋችንን በእጃችን መታ መታ በማድረግ ፣ ጉንጫችንን በተከፈተ አፍ ማንኳኳት በአፍ ጣሪያ ላይ በምላስ ጠቅ በማድረግ ፣ በማጉረምረም እና በመሳሰሉት ሙዚቃን መሥራት ትችላላችሁ።

ምስል 5.1: የተለያዩ የጭብጨባ አይነቶች

መልመጃ 5.1

ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክለኛውን መልስ ምረጡ

1. ከሚከተሉት ውስጥ ድምፅ ሊሰጠን የሚችል የሰውነት የሙዚቃ ሪቲም (ስልተምት)

ሀ/ በመርገጥ   ለ/ በማጨብጨብ   ሐ/ ጣቶችን ጠቅ ጠቅ በማድረግ   መ/ ሁሉም መልስ ናቸው

2. ብዙ ሰዎች በሕልም ውስጥ ----- ይሰማሉ።

ሀ/ ሙዚቃን   ለ/ ኳስ ጨዋታን   ሐ/ ይሮጣሉ መ/ ለ እና ሐ

3. አንዳንድ ሰዎች ----- ሲሰሙ ቀለሞችን ያያሉ።

ሀ/ ጨሀት   ለ/ ሙዚቃን   ሐ/ ድርሰትን   መ/ መልስ የለም

5.3. የእይታ እና የትዕዛዝ ጥበባት ለሌሎች የትምህርት አይነቶች ለማገዝ ያለው ጠቀሜታ

መግቢያ

የትዕዛዝ እና የእይታ ጥበብ የቋንቋ ትምህርትን በቀላሉ ለማስተማር ከፍተኛ አስተዋጽኦ አላቸው። ስነ-ጥበብ በመጠቀም የጤና እና የሰውነት ማሳልመሻ ትምህርት፣ የቋንቋ ትምህርት፣ የሒሳብ ትምህርት፣ የአካባቢ ሳይንስ ትምህርት፣ የማህበራዊ ሳይንስ እና ሌሎች የትምህርት አይነቶች ጋር በማቀናጀት አጋዥ ንድፎች በመስራት ትምህርቱ ግልፅ እንዲሆን እና ሀሳባችሁን በቀላሉ እንድትገልጹ ያስችላችኋል በተጨማሪም ሙዚቃ ማለት ለሌሎች የትምህርት ዓይነቶች በሚማሩበት ጊዜ ተማሪዎች የተለያዩ እንቅስቃሴና ውዝዋዜ እያደረጉ አዕምሮአቸው የሚያድሱበት ተግባር ነው።

ተማሪዎች ሙዚቃን ከሒሳብ ትምህርት ዓይነት ጋር መቀነስ፣ መደመር፣ ማባዛት እና ማካፈልን እና የሕሳብ ቁጥሮች በዜማ እንዲማሩ ይረዳል። በአካባቢ ሳይንስ ትምህርት ጋር የስሜት ህዋሳት እንድለዩ በሙዚቃ መልክ ማስተማር ያስፈልጋል።

ከርዕሱ የሚጠበቁ ውጤቶች

ተማሪዎች ይህን ርዕስ ተምራችሁ ካጠናቀቃችሁ በኋላ፡-

- ሙዚቃ ከሌሎች ትምህርቶች ጋር ያላቸውን ግንኙነቶች ትረዳላችሁ
- ስነ-ጥበብ በመጠቀም የጤና እና የሰውነት ማጎልመሻ ትምህርት፣ የቋንቋ ትምህርት፣ ሒሳብ ትምህርት፣ አካባቢ ሳይንስ ትምህርት፣ የማህበራዊ ሳይንስ እና ከሌሎች የትምህርት አይነቶች ጋር በማቀናጀት አጋዥ ንድፎችን ትሰራላችሁ

5.3.1. ሙዚቃ የአካባቢ ሳይንስ ለማስተማር ያለው ጠቀሜታ

የማነቃቂያ ጥያቄ

- ሙዚቃ ሌሎች ትምህርቶችን ለመማር ያለው አስፈላጊነት ምንድን ነው?

ተማሪዎች በቀላሉ ስለ አካባቢያችሁ እንድታወቁ፣ አካባቢያችሁ ላይ ስላሉ ተፈጥሯዊና ሰው ሰራሽ ስለሆኑ ነገሮች በቀላሉ እንድትረዱ፣ እንዲሁም የግላችሁን፣ የቤተሰቦቻችሁን እና የአካባቢያችሁን ንጽህና ለመጠበቅ

የሳይንስ ትምህርትን በስነ ጥበባት ማስተማር የበለጠ እንድትገነዘቡ ከፍተኛ አስተዋጽኦ አለው።

ተማሪዎች እስቲ የሚከተለውን መዝሙር ከሳይንስ ትምህርት ጋር በማዛመድ ዘምሩ።

የስሜት ህዋሳት

አይን አለኝ አያለዉ

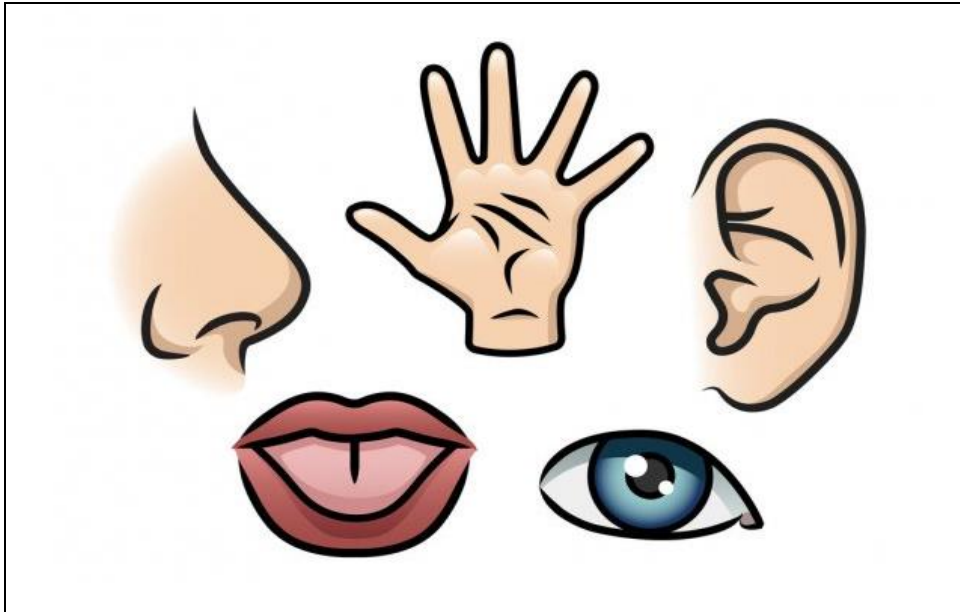
ጆሮ አለኝ እሰማለዉ

በአፍንጫዬም አሽታለሁ

በምሳሌ እቀምሳለሁ

መዳሰሻም እጅ አለኝ

የስሜት ህዋሴን እወቁልኝ።

ምስል 5.2: አምስቱ የስሜት ህዋሳት መዘመር

ጠንቃቃ ተማሪ

ጥንቃቄን ያውቃል ጠንቃቃ ተማሪ
 ሀሳቡን ሰብስቦ መንገድ ተሻጋሪ
 የትራፊክ መብራት ሕጎችንም ያውቃል
 የሰዎችን ምክር ሁሌም ያዳምጣል።

የትራፊክ መብራት ሲያበራ ቀዩን
 መኪና ይቆማል ጠብቆ ሕጉን
 ወንዝ ስንሻገር ግራ ቀኝ አይተን
 መጠንቀቅ አለብን ድልድይ ላይ ሆነን

ጥንቃቄ ያውቃል ጠንቃቃ ተማሪ
 ሀሳቡን ሰብስቦ በመንገድ ተሻጋሪ
 የትራፊክ መብራት ሕጎችንም ያውቃል
 የሰዎችን ምክር ሁሌም ያዳምጣል።

5.3.2 ሙዚቃ የቋንቋ ትምህርት ለመማር ያለው ጠቀሜታ

ሙዚቃ ከሁሉም የትምህርት ዓይነት ጋር ግኑኝነት እንደለው ይታወቃል ከዚህ የትምህርት ዓይነቶች ውስጥ ከቋንቋ ትምህርት ጋር ያለውን እንመለከታለን።

ለምሳሌ ፊደላትን ለማወቅ ይህንን መዝሙር መጠቀም እንችላለን።

እስኪ ልጆች ቸብ ቸብ በእጃችን በሀገራችን ፊደል እስኪ ሀ ሁ እንበል

ሀ ሁ ሂ ምግብ ስንበላ
 ረ ሩ ሪ ሁላችንም በጋራ
 ኘ ኙ ኚ ፍቅር እንዲደራ
 መ መ ሚ ኢትዮጵያ ሀገራ
 ነ ኑ ኒ እስኪ ሳቂ ዛሬ
 በ ቡ ቢ እኛ አለን ልጆቻችን
 ደ ዱ ዲ አምረን በምድርሽ
 ዘ ዙ ዚ ዘላለም ኑሪልን
 ቀ ቁ ቂ እኛንም አፍቅሪን

5.3.3 ስነ-ጥበብ የጤና እና ሰውነት ማጎልመሻ ትምህርትን ለማስተማር ያለው ጠቀሜታ

የጤና እና የሰውነት ማጎልመሻ ትምህርት ለሰዎች አካላዊ፣ ማህበራዊና ስነ-ልቦናዊ ሁኔታ በጣም ጠቃሚ እንደሆነ ይታወቃል። በመሆኑም ይህን ትምህርት የበለጠ ልጆች እንድንገነዘበው ስፖርታዊ እንቅስቃሴዎችን እንድናደርግ በእይታዊና ክውናዊ ጥበባት ማስተማር ትምህርቱን አይረሱ ከማድረግ ባሻገር ልጆች መዝሙሮችን እየዘመርን በነጻነት አካላዊ እንቅስቃሴን እንድናደርግ ያግዘናል ።

ምስል 5.3: ቀላል ጨዋታዎች እና የአካል እንቅስቃሴ

5.3.4 ስነ-ጥበብ የሂሳብ ትምህርትን ለማስተማር ያለው ጠቀሜታ

እይታዊና ክውናዊ ጥበባት የሒሳብ ትምህርትን ለማስተማር ከፍተኛ የሆነ አስተዋጽኦ አላቸው። የቁሳቁሶች ንድፍ እና ይዘት፣ የሒሳብ ምልክቶች እና ቁጥሮችን በስእል እና በሙዚቃ በማስቀመጥ የመማር ማስተማር ሂደት ውጤታማ በማድረግ ከፍተኛ ሚና ይጫወታል።

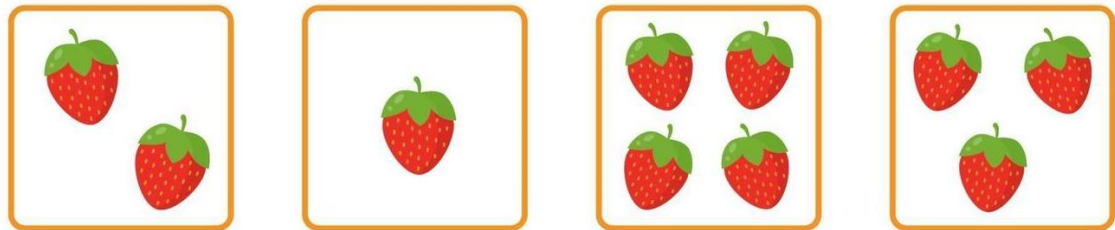

1 3 4 2

ምስል 5.4: ስዕል በመጠቀም ቁጥር እና ምስል ማዛመድ

2 1 3 4

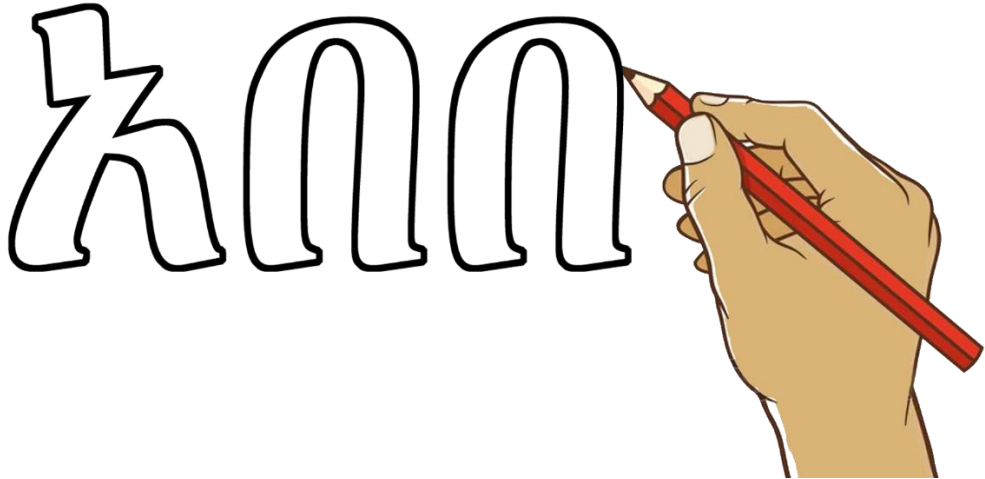

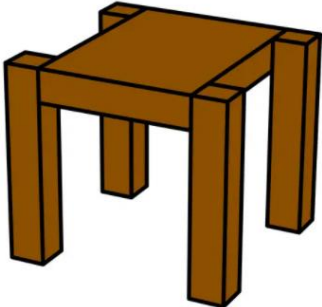
1 4 2 3

ምስል 5.5: ስዕል በመጠቀም ቁጥር እና ምስል ማዛመድ

5.3.5 ስነ-ጥበብ የቋንቋ ትምህርት ለመማር ያለው ጠቀሜታ

ሀ. የአማርኛ ፊደላትን የአፃፃፍ ስልት መለማመድ

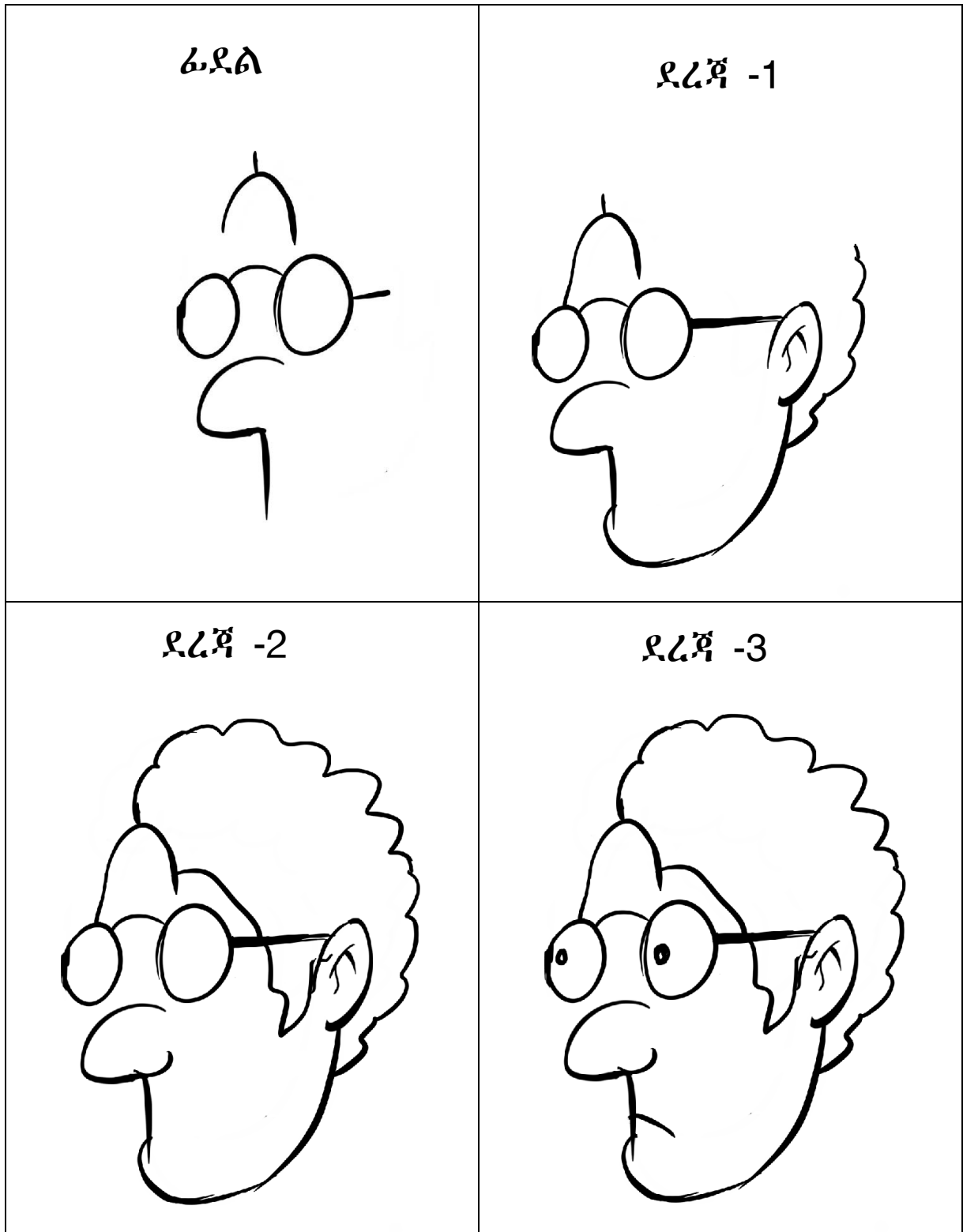
	<p>ወንበር</p> <p>ወንበር</p>	
---	-------------------------	--

ምስል 5.6: ስዕልን ተጠቅሞ ፊደላት እና ቃላት ማስተማር

መልመጃ 5.3

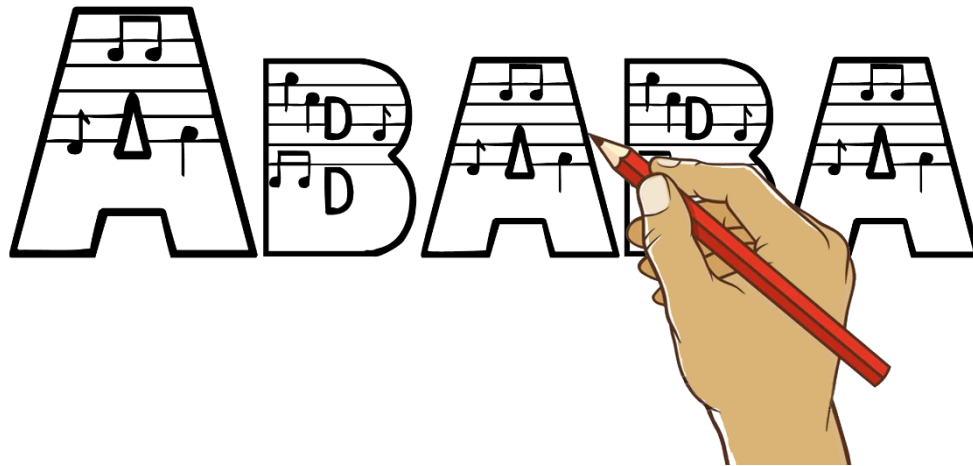
1. ተማሪዎች የአማርኛ ፊደላትን ጥሩ በሆነ የአፃፃፍ ስልት በመፃፍ ቀለም ቀብታችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ

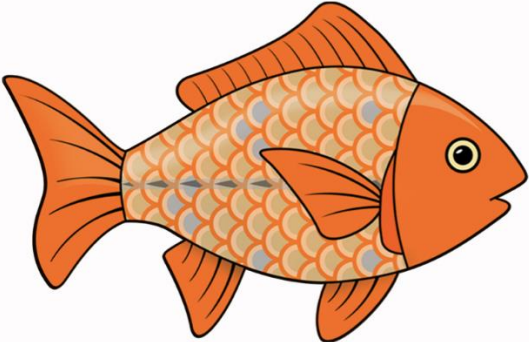
በአማርኛ ፊደላት የሰው ፊት የመሳል ስልት

ምስል 5.7 በአማርኛ ፊደላት የሰው ፊት የመሳል ስልት

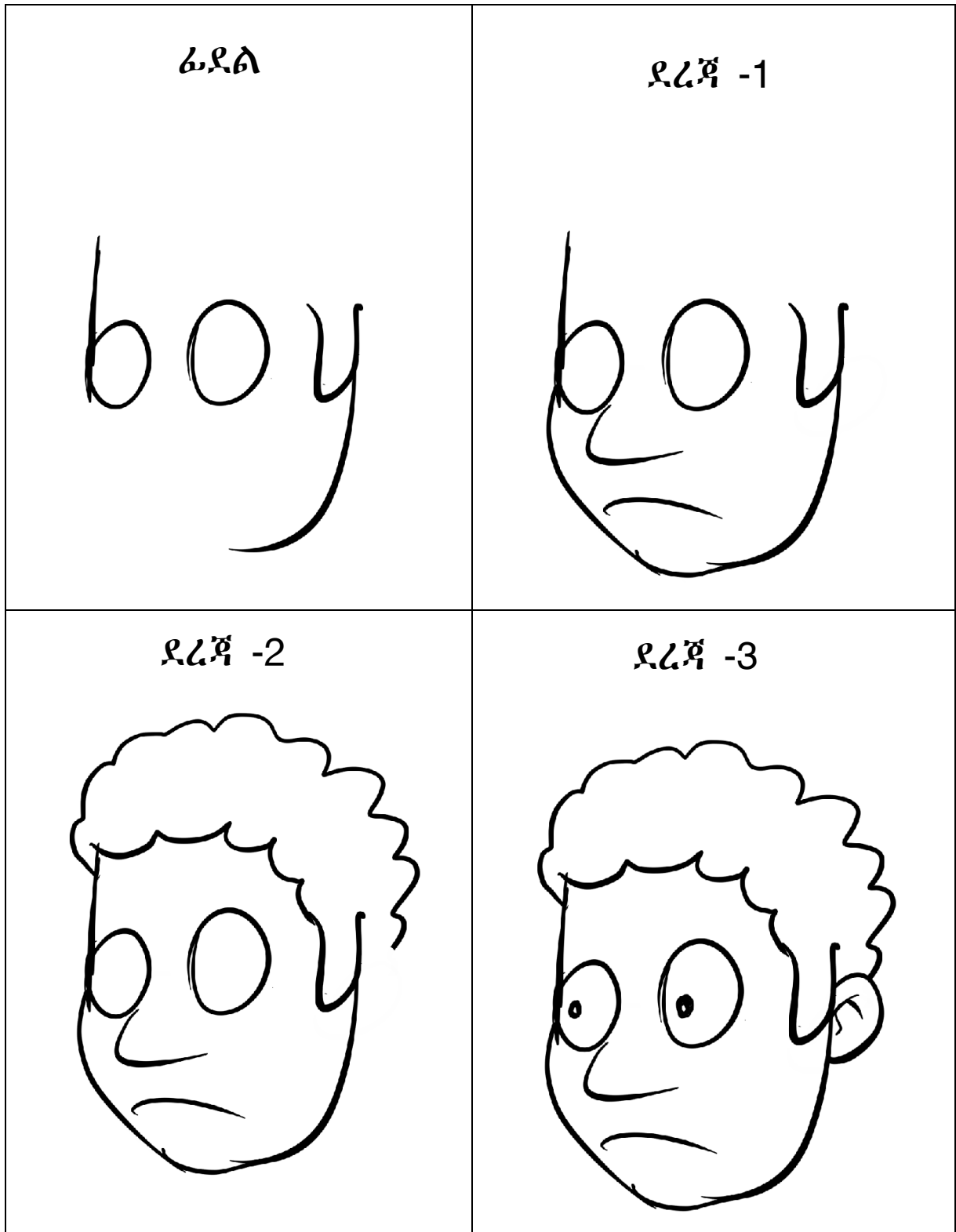
ለ. የእንግሊዝኛ ፊደላትን የአፃፃፍ ስልት መለማመድ

<p>O</p>	<p>orange orange</p>	
<p>F</p>	<p>Fish Fish</p>	

ምስል 5.8: ስዕልን ተጠቅሞ ፊደላት እና ቃላት ማስተማር

በእንግሊዝኛ ፊደላት የሰው ፊት የመሳል ስልት

ምስል 5.9: በእንግሊዝኛ ፊደላት የሰው ፊት የመሳል ስልት

መልመጃ 5.4

1. ተማሪዎች ከላይ የቀረቡትን ምሳሌዎች መሰረት በማድረግ በየግላችሁ የምትወዱትን የእንግሊዝኛ ፊደል ጽፋችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ

2. ተማሪዎች ከላይ የቀረቡትን ምሳሌዎች መሰረት በማድረግ በየግላችሁ የምትወዱትን የእንግሊዝኛ ፊደል ከጻፋችሁ በኋላ የምትወዱትን ቀለም ቀብታችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ።

5.3.6 ስነ-ጥበብ የማህበራዊ ሳይንስ ትምህርትን ለመማር ያለው ጠቀሜታ

እይታዊና ክወናዊ ጥበባት የአንድን ማህበረሰብ የአኗኗር፣ የአመጋገብ ፣ የመረዳዳት በአጠቃላይ የአንድን ማህበረሰብ ባህል፣ ወግ፣ልማድ እና እሴት በስዕል ፣በሙዚቃና በቴያትር ለማስተማር ከፍተኛ የሆነ አስተዋጽኦ አላቸው። ከዚህ በተጨማሪ የሀገራችንን መልክአ ምድራዊ አቀማመጥ፣ የህዝብ አሰፋፈር እንዲሁም ማህበረሰቡ በእለት ከእለት ኑሮው ወስጥ ስለሚያከናውናቸው ተግባራት በእይታዊና ክወን ጥበባት አማካኝነት እንማራለን።

ምስል 5.10: አብሮ መመገብ የሚያሳይ ሰዕል

ምስል 5.11: የማህበረ-ሰብ አሰፋፈር

የምዕራፉ ማጠቃለያ

- የሰው አካል የሙዚቃ መሣሪያ ነው። ማለትም የሰውነት አካላችን በማወዛወዝ አስደናቂ የቡድን ሙዚቃን ለመፍጠር ጠቃሚ መሣሪያ ነው። እያንዳንዱ ሙዝቀኛ የሚይዘውን የሙዚቃ መሣሪያ በሰውነት አካላችን በመያዛችን በማይታመን ሁኔታ ተደራሽ ነው። በዚህ ክፍል ደረጃ ለሙዚቃ ትምህርት አስፈላጊ የሰውነት አካል ነው።
- ሙዚቃ እና የእይታ ጥበብ እርስበርስ የተሳሰሩ እና ተምሳሌታዊ ናቸው።
- የትውና እና የእይታ ጥበብ የቋንቋ ትምህርትን በቀላሉ ለማስተማር ከፍተኛ አስተዋጽኦ አላቸው። ይህም ማለት የአማርኛም ይሁን የእንግሊዝኛን ፊደላት በቀላሉ አሳምራችሁ እንድትጽፉ ፊደላትን እንዴት መቅረጽ እንዳለባችሁ ከስነ ጥበባት ትምህርት መካከል በስዕል ዘርፍ ትማራላችሁ።

ማጠቃለያ መልመጃ

- 1. ስለምትውዱት የትምህርት አይነት አንድ የሙዚቃ ግጥም ጻፉ። ለምሳሌ ስለ ሂሳብ፣ አካባቢ ሳይንስ፣ እንግሊዘኛ ወይም አማራኛ የሚገለጽ መዝሙር ግጥም ጻፉ።
- 2. የግብይት ስርአት የሚያሳይ ስዕል ስርታችሁ ለመምህራችሁ አሳዩ።
- 3. ትውና ትምህርትን ለመማር ያላቸው አስተዋጽኦ የሚያሳይ ድራማ ስርታችሁ ለክፍል አሳዩ።

ለሚከተሉት ጥያቄዎች ትክክልለኛውን መልስ ምረጡ

1. ዜማ.፣ ስልተምት (ሪትም) ፣ ሃርመኒ(ህብረ ዜማ)ያለቸው ድምፆች ሁሉ _____ ለማለት እንችላለን

- ሀ. ሙዚቃ   ለ. ስዕል   ሐ. ድራማ

2. የሙዚቃ አላባዊያን የሆነው የቱ ነው

- ሀ. ዜማ   ለ. ሜሎዲ   ሐ. ሀ እና ለ መልስ ናቸው

3. የእይታ ጥበብ አላባዊያን እና መሀር የሆነ የቱ ነው

- ሀ. መስመር   ለ. ስልተ ምት   ሐ. ሪትም

4. ልጆች ቤት ውስጥ ያዩትን የእናት የአባትን ባህሪ እና ድርጊት በምን ያሳያሉ

- ሀ. በጫዋታ(በትውና)   ለ. በመረመድ
- ሐ. ሀ እና ለ መልስ ናቸው

እንማር

እንማር እንማር
እንመራመር

ትምህርት ያስፈልጋል
በዕውቀት ለመኖር

ተፈጥሮን ህይወትን
ለመቃኘት በውል

ድራማ መዝሐቃ
ደግሞ ስነ-ስዕል

በሦስተኛ ክፍል
እስከምንገናኝ

ክረምቱ በጥናት
አናሳልፋለን

የእይታና የትውና ጥበባት
የተማሪ መጽሐፍ
2ኛ ክፍል

የደቡብ ብሔሮች ብሔረሰቦችና ሕዝቦች ክልል መንግስት ትምህርት ቢሮ